

ספר

היראה וסוד התשובה
ואגרת התשובה להחסיד
הרב רבינו יונה זלחה :

נדפס פה באמשטילרואס יום שני 17 לחודש
טבת שנת השפ"ו ליצירה

נדפס בבית מנשה בן יוסף
בן ישראל :

הביאו אל הדפוס לזכרת
את הרב'ים בו שלום בן יוסף

אני חייך בעיני כמוצאת שלום

בראותי חרדת הספר גורת יהלום

שפתותיו שושנים מאירים ומוזחלים

לזכות בני את הרבים

גם אני טעמתי מפדיו ויאורו עיני

ואקור ואשתחוה לוי

שחגיגתי לקרא בספר ולחקרשו

ונגע בלבי שגית להרפישו

חזא ישע בלבנו אהבתו ויראתו

ועם כל ישראל אחינו נגילה כישועתו

כי ר' א'

ואצורך לארון השלום שהבאנו ער תלום

אני שלום בין יוסף שלום

Handwritten text in Hebrew script, likely a library or archival stamp, partially obscured by the decorative element.

ספר היראה ב

טוב לומר כי ישא עול בנעוריו

כי טוב לאדם לסבול

ולשאית על מצותיו של הקב"ה

ולתת מוטות ומוסרות על צואתו

להכניס בעבודת הבורא ויזכור

את בוראו בימי בחורותיו ובכל

יום ויום יוסיף אומץ וירחוק

במצות בורא עולם ויכניס אהבתו

בלבו ויחשוב הבורא יתברך תמיד

לנגד עיניו ועל ידי כן יתן ויראה

הצור על פניו אי יכניע לבו וישפיל

קומתו ואת דום עיניו וילך שחוק

א ב ג ד ו יתהוה

ויתחרו על עונות נעורו ובכרת
עליהם תמיד וישמור בכל כחו
מחטוא עוד במסתרים ולא יעשה
עוד במחשך מעשיו ואז יהיה אהוב
ונחמד בעיני הבורא וכל רואיו
אשרוהו :

אלה

הדברים אשר יעשה
אותם האדם וחי בהם
חי עולם בכל בקר בהקינו
משנתו ידעו ויהיה נרתע ונפחד
מאימת הבורא בזכרו חסדו ואמתו
אשר עשה לו ואמונתו אשר שמר

לו כי החזיר לו ארת נשמתו אשר
הפקיד אצלו ואז יכרך בלבו הבורא
אשר הנדיל לעשות עמו כי חדש
והחליף פחו וכשמו הדברים האלה
על לבו תבער בלבו אהבת בורא
עולם ואז אל יסוב על מטתו דרך
עצל אך במהירות וזריזות יקום מיד
ואם יפגע בו מנוול ויוליכנו דרך
עצלות ישיב אמרו לו וישים אל
לבו כי אם יקרא ליו גוי בעל חוב או
אדם אחר יקום מיד או מפני כבוד
או מפני דוח שיבא אליו שהוא חי

שערה או מיראת הפסד ממון כגון
 שנפלדו דליקרה בעיר יקום מיד
 במהרה ולא יתדשל או אם יצטרך
 ללכת לעבודת המלך יקום ולא
 יתדשל פן יעלילו עליו או למצוא
 חן בעיני המלך על אחת כמה
 וכמה לעבודת מלך מלכי המלכים
 הקדוש ברוך הוא שיש לו ליהרר
 ולקום במהירות ונדיחות וירא פן
 יאחר לבא וכל מעשיו יחשוב
 לעשות לשם שמים ולפי כוחו
 ילך בדרכי החכמים ויהיה צנוע :

אל

אל

יעמוד ממטתו ערום אך
 ילבש מיושב כמו שהיה
 מתפאר ריוסי מימי לא ראו קורות
 בירתי אמרי חלוקי אך יקח חלוקו
 ויכניס ראשו וידועותיו ואו בקומו
 יהיה מכוסה ואל יאמר הנני בחדרי
 חדרים בבית אפל מי רואני ומי
 ידעני כי מלא כל הארץ כבודו
 לפניו כחשכה כאורה וילבש בגדו
 ויהיה לו טלית קטן וילבשנו
 מתחת למדיו כי עיקר מצות ציצית
 ללובשו תמיד כי לזכרון המצוות

נַתָּנָה וְלִמְעַן לֹא יִסּוּר אָדָם אַחֲרֵי
 שְׂרִירֹתָ לְבֹנֵי אַחֲרֵי מִרְאָה עֵינָיו
 הַמַּחֲטִיאִים אֶת הַגּוֹף וְתֵה מוֹעִיל
 מְאֹד לְאָדָם הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר
 דְּבָרֵי עֲרוּחַ מִצְוִיִּים שֶׁסּוֹעַל כֵּן יִלְבַּשׁ
 אוֹתוֹ מִיַּד בְּלֹא בְרָכָה אִם לֹא רַחֲמֵי
 יָדָיו וְטוֹב הוּא לְהִזְרֹת זְרִיז לְיִטּוֹל
 יָדָיו קוֹדֵם וּבִרְךְ עוֹבֵר לַעֲשִׂיתוֹ :
 וְצָרִיךְ לְהַתְעַטֵּף מֵעוֹמֵד וְטוֹב שִׁיהֶי
 אוֹרְתוֹ טְלִירַת קָטָן כְּעֵין סֶרְבֵל כִּי
 כִּי אֵין פְּקָפוּק : וַיַּעֲשֶׂה מִנְעֵלָיו שֶׁל
 יָמִין תְּחִלָּה וְאַחֲרַי כֵּךְ שֶׁל שְׂמָאל
 וַיִּקְשׁוּר

וַיִּקְשׁוּר שֶׁל שְׂמָאל תְּחִלָּה וְאַחֲרַי
 כֵּךְ שֶׁל יָמִין כְּמוֹ עֵי אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
 יָדָה שֶׁשֶׁם יֵצֵא אֶת כָּלֶם לְקִיּוּם דְּבָרֵי
 הַפְּרִיִתָּה וְדְבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאָמַר
 כְּתַפְּלִיו כֵּךְ מִנְעֵלָיו מִרַח תְּפִלּוֹ
 בְּשְׂמָאל אֵף מִנְעֵלָיו בְּשְׂמָאל וּמֵעַתָּה
 קוֹמּוּ לְהַתְהַלֵּךְ עַל הָאָרֶץ יַכְפּוּף
 קוֹכְרֵתוֹ וַיַּעֲשֶׂה רֵאשׁוֹ כִּי הִשְׁכִּינָה
 לְמַעַלְה מִרֵאשׁוֹ וְלִכְךָ נִכְוֵן לְכַסּוֹת
 וְאֵשׁ וְאֵל יִהְיֶה בְּגִלּוֹ הָרֵאשׁוֹ וְיִלְךְ
 וַיְבַדּוּק עֲצָמוֹ בְּכִירַת הַפְּסִיאָ וְשֵׁם
 יִהְיֶה צְנוּעֵאל יְגִלָּה עֲצָמוֹ כִּי אִם
 מִלְּפָנָיו

מלפניו טפח ומאחוריו שני טפחים
ואשה מאחריה טפח ומלפניה לא
כלום : ואל ישתין מעומד פן יהיו
נצוצות נתזרות על רגליו ויראה
ככרות שפכה אלא יעמוד במקום
גבוה או בעפר היוזח ואם ישתין
מעומד יזהר שלא יאחז באמה אם
לא מעטרה ולמטה לצד הארץ
ואף אם הוא ישיי כי אחרי אשר
העונש גדול כל כך שהוא כמביא
מבול מים אם כן יאמרו לאדם
להתרחק ולקדש עצמו אף במומד

לו וכן רבינו הקדוש מימינו לא
הכניס ידו למטה מאבנטו :
וכשידצוה לפנות לגדולים ישב
ויגלה ויכסה ויקום ואל יעזר עצמו
לפנות בחזק פן ירתקו שיני
הפרכשא ויסתכן : ויקנה בשמאל
אבל לא מימין מפני שמראה פה
טעמי החוזה ואוכל פה ויזהר
מל הידרהו בדבר מצוה והלכה
ויבדוק עצמו יפה יפה כי אחרי
אשר קרבו וכו' מעיו צדיקין לברך
את הבורא כמו שניאמר ברכי

ספר היראה

נפשי את יוכל קרבי את שם קדשו
אין נאה להביא בטן מלא צואה
לפני רבוננו של עולם לברכו וישמר
פן ילכלך בגדיו לא במי רגלים ולא
בצואה ואם יש לו יכולת יהיו לו
שני מכנסים אחת שלובש בשעת
התפלה לבד למען יהיה נקי יותר
בתפלתו ואם אין לו יזהר שלא
יטגף את שלו וכבטם תמיד
להסיר כתמי הצואה מעליהם
וידחויז בנקיון כפיו במים אם יש לו
וירחצם יפה יפה ויברך עליהם על
נטילת

ספר היראה

נטילת ידי כוברה כפת אשר יצר ימתיז
עד התפללה ואם ברך אשר יצר
יאמר עד אלהי נשמה כי היא
ברכה הסמוכה לה ולפיכך אינא
פותחת בברוך ואז בעת התפלה
יתחיל לשכוי בינה או יחזור ויברך
אשר יצר ועל נטילת ידיים יברך
בשעת ניגוב ידיו ולא בנטילתן
ומיד יברך על מצות צינית בטלית
אשר לבש אם לא ברך פה תעטפו
ובכל פעם שהוא מתעטף צריך
לברך ואחרי כן יניח תפלין שלישי
בברכה

בְּרוּעַ שְׂמַאל לְמַעְלָה מִן הַפָּרֶק
 מֵעַט כְּנֶגֶד הַלֵּב וַיְבָרֶךְ בְּרוּךְ אַתָּה
 יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְשֵׁנוּ
 בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין :

וְאַחֲרֵי כֵן יֵשִׁים שֵׁל רֹאשׁ כְּנֶגֶד
 הַמּוֹחַ וַיְבָרֶךְ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין וְאֵל
 יְדָבַר בֵּין תְּפִלִּין שֶׁל יָד לְתַפִּילִין שֶׁל
 רֹאשׁ וְאֵם שַׁח בֵּין תְּפִלִּין שֶׁל יָד
 לְתַפִּילִין שֶׁל רֹאשׁ חוּזַר וּמְבָרֵךְ עַל
 שֶׁל רֹאשׁ שְׁתֵּים לְהַנִּיחַ וְעַל מִצְוֹת
 וְתָמִיד יִמְשָׁמֵשׁ בְּתַפִּילֵינוּ בִּשְׁלֵי יָד
 תַּחִּילָה וְאַחֲרַי כִּךְ בִּשְׁלֵי רֹאשׁ לְמַעַן

יזדע

יִזְדַּע לְהַיּוֹת נָקִי כִּי תְּפִלִּין צְרִיכִין
 גּוּף נָקִי שְׁלֵא יִפִּיחַ בָּהֶם וְשְׁלֵא יִשָּׁן
 בָּהֶם וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ כְּשִׁימְשֵׁמֵשׁ בָּהֶן
 אַחֲרֵי הַנְּחִתָּן דְּקִימָא לָן כְּרַבְּנֵן דְּבֵי
 רַבֵּי אֲשֵׁי דְכָל אֵימְתֵימְשֵׁמֵשׁ בְּהוֹן
 מְבָרְכִין וּמְמוֹרֵי הַרְבֵּי רַבֵּי שְׁמוּאֵל בְּר
 שְׁנֵי אֲזוּר שְׁמַעְתִּי דְּאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ
 מְשׁוּם מְשִׁמוּשׁ אֲלֵא כְּשֵׁהֶם נַעֲקָרִים
 מִמְּקוֹמָם וְהוּא מְחִזְרִים בְּמִקּוֹמָם
 וְלַעֲנִין שִׁנְיָה יֵשׁ שְׁלֵשָׁה חֲלוּקִין
 בְּדַבַּר כְּשֵׁהֶם בְּרֹאשׁוֹ יִשָּׁן בָּהֶם
 שְׁנֵית עֲרָא אֲבָל לֹא קָבַע וּכְשֵׁהוּא

אוהון

אוחז בידו לא ערא ולא קבע פן
 יפלו מידו ואם הניח אצל
 מראשותיו פרום סודר עליהן וישן
 אצלם בין ערא בין קבע וכשנכנס
 לבית הפסא חולצן חוץ לארבע
 אמות או פורקן ומניחן כלי בתוך
 כלי בחיקו כנגד לבו וילך לבית
 הכנסת ויטהר פיעמיו כמו שנאמר
 בבית אלהים נהלך ברגש ויבדוק
 מעליו פן יהיו מטונפים וכן אמר
 שלמה בחכמתו שמר דגלה באשר
 חלף אל בית האלהים ויבא לבית
 הכנסת

הכנסת ויאמר בכניסתו ואני ברוב
 חסדך אבא ביתך אשתחוה וכו'
 ועוד מה טובו אוהליך יעקב וכו':
 וישב במקומו ואם יש לו עוד טלית
 יתכסה בו ויברך להתעטף בציצית
 וישב ולא יפתח פיו עד שישהה
 מעט וישים אל לבו לפני מי הוא
 עומד ומי הוא השומע דבריו ואם
 ילבש חרדה ואימה וזיע וחרדה
 ויפתח פיו ויאמר כל תפלתו על
 חסדך ואחד המרבה ואחד
 הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים

ויתקן מלבושיו שואמר רזבון
 לקראת אלהיך ישראל :
ובשהוא מתפלל אל יגביה
 קולו בתפלתו אף
 ישמיע לאזניו מרה שויציא מפיו
 ויחתוך בשפתיו כל תיבה ותיבה
 ואל יבלעם גם סוף התיבות יחתוך
 להפרידם מתיבה הסמוכה לה פן
 יכשל כסו בספרו בנוים את כבודו
 שבחי ירושלים את יי וכן כל את
 אותם אתה אות הסמוכים להם
 צריך להפרידם וזה מורה : וכן
 אלהיכם

אלהיכם אמת וכיוצא באלה : ואל
 יהיה מאריך בתפלתו יותר מדאי
 בצבור פן יוזשבוהו לכבוד ולץ :
 ובקריאת שמע יהיה מאד נזהר
 שיוציא בשפתיו וישמיע לאזניו
 דמח תיבורת שבו ויתן ריוח בין
 הדבקים כדברי רזל באלו יהא
 נזהר על לבבך בכל לבבך בכל
 לבבכם על לבבכם עשב בשדף
 ואכדתם מהרה הכנף פתיל
 וכיוצא בהם ובכל אחד ואחד
 משלשה שמות האמורים בפסוק
 כ כ כ 2 2 ראשון

בּוֹ פִּירוּשׁ קְרִיאָתוֹ שֶׁהוּא אֲדוֹן הַכֹּל
 : בְּכָל לִבְבְּךָ בְּשֵׁנֶי יְצִירְךָ בְּיָצֵר
 טוֹב וּבְיָצֵר רַע : וּבְכָל נַפְשְׁךָ אֶפְיִלּוּ
 נוֹטְלִין אֶת נַפְשְׁךָ : וּבְכָל מְאוֹדְךָ
 בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לְךָ
 אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם יִפְסִיק עַד
 שִׁיחְשׁוּב כֹּאֲלוֹ הַיּוֹם נִצְטוֹן : עַל
 לִבְבְּךָ עַד כִּי אֵין צִדִּיק כּוֹנֵן הַלֵּב
 וְעֵיקָר קְבִלְתָּ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם
 וְאֶפְיִלּוּ מְהֵלֶךְ בְּדַרְךְ נִכּוֹן לְעִמּוּד
 עַד שִׁיָּיַע עַל לִבְבְּךָ אֵיךְ מִפְּסוּק
 דְּאֲשׁוּן יִצְאֵי דִי חוֹבָה מִכָּאן וְאֵילָךְ

דְּאֲשׁוּן יִצְרִיךָ עַד שִׁיחְשׁוּב הָיִה
 וְהָיָה וְהָיָה וְלֹא יִצְרִיךָ מֵאֵלַי
 יִצְרִיךָ וְלֹא יִמְהַר בְּהִי לְקוֹרְתָהּ
 בַּחֲטָף וְיִצְרִיךָ בְּדִלִית עַד שִׁיחְשׁוּב
 בְּלִבּוֹ שְׁבוּרָא עוֹלָם הוּא מֵלֶךְ
 לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ
 וּבְאֲרָבַע רוּחוֹת הָעוֹלָם מוֹרֵחַ
 וּמַעֲרֵב צָפוֹן וְדָרוֹם וּבִתְהוֹם רַבָּה
 וּבְרַמָּה אֲבָדִים שָׁבוּ וְאִם לֹא יוּכַל
 לְכוּן כֹּל כִּי יִכוּן " שֶׁהוּא עֵתָה
 אֵלֵהֵנוּ עֵתִיד לְהִזְרֹת אֶחָד וּבְכָל
 פַּעַם בְּהִזְכִּירוֹ שֵׁם הַמְּיוֹחֵד יִחְשׁוּב

יקרא פִּדְרָכּוּ בְכוּנָה כְּפִי כְחוֹ :
 וּבְשִׁינִי לְוַקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל דִּיקִי
 וּמִשְׁמֵשׁ בְּחַמְלִין שֶׁל יַד וְהִיוּ
 לְטוֹטְפוֹת בֵּין עֵינַי יִמְשֵׁמֵשׁ בִּשְׁל
 רֹאשׁ וּבְשִׁינִי לְוַרְאִיתֶם אוֹתוֹ יַעֲיִן
 בְּצִינֵיתוֹ וְיַחְתּוֹךְ בֵּין שֶׁל תּוֹכְרוֹ
 שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאָה כְּשִׁין דְּלִקְבֵל פֶּרֶס
 הוּא עוֹבֵד וְאֵל יִרְמֹז בְּעֵינָיו וְאֵל
 יִקְרוֹן בְּשִׁפְתָיו וְאֵל יִרְדֵּה בְּאֶצְבָּעוֹתָיו
 כִּי תוֹעֵבֶת יִכֵּל עוֹשֶׂה אֱלֹהִים :
 וּבְהַתְּפִלֵּל מִיּוֹשֵׁב אֵל יִסְמוֹךְ
 לְאַחֲרָיו וְלֹא יִהְיֶה מוֹטֵה לְצַדִּיקִין
 דְּרַךְ

דְּרַךְ גִּאֲוָה אֵלֹא יוֹשֵׁב וְרֹאשׁוֹ כְּפוּף
 שֶׁלֹּא יִרְאָה פְּנֵי הַיּוֹשֵׁב לְנִגְדּוֹ חוּץ
 לְאַרְבַּע אַמּוֹת וְשֵׁנִי אֲצִילִיו עַל עֵצִים
 הַיָּרֵךְ מְקוֹם חֲבוּרוֹ לְגוֹף מִכְּפֵאן
 וּמִכְּפֵאן וְשֵׁנִי יָדָיו תַּחַת כְּלָבוֹשׁוֹ
 וְהִימְנִית עַל הַשְּׂמַלִּית כְּנֹגֵד טִיבוֹרוֹ
 וְאֵל יִפְשׁוֹט רַגְלָיו אַתָּךְ יִהְיוּ שׁוֹקִי
 עַל עַמְדָם כִּדִּי שִׁיְהִיָּה יוֹתֵר בְּאִימַת
 וּבְרַעְדָה וְיַנְעִנֵעַ כָּל גּוֹפּוֹ לְקִיִּים מֵה
 שְׁנֵאמַר כָּל עֲצָמוֹתַי תִּאמְדוּנָה יִמִּי
 כְּמוֹךָ : וּבְקוֹמוֹ לְהַתְּפִלֵּל יְכוּן
 וְגַלְיוֹן ז' אֲצִיל ז' וְיִשְׁנוֹחַ רֹאשׁוֹ וְיִדְחִיק
 ב ד 2 4 אֲצִילִיו

אֲצִילֵיו לְגוֹפוֹ נֶגֶד חֲגוּרוֹ וַיֵּשִׁים יָדָיו
 תַּחַת לְבוֹשׁוֹ הַיְמָנִית עַל הַשְּׂמַלִּית
 וַעֲשֶׂה שֶׁבַע כְּרִיעוֹת יִשׁוּחַ בְּבִרְכַת
 אָבוֹת תַּחֲלֶה וְסוֹף וַיִּשְׁחַר בְּבִרוּךְ
 אַתָּה בְּמַהֲרֹת וַיִּזְקֹף בְּשֵׁם בְּנַחַת
 וַיִּשְׁחַר בְּמוֹדִים תַּחֲלֶה וְסוֹף וְלֹא
 יוֹתֵר בְּבִרְכוֹת אֲבָל כִּשְׁהוּא פּוֹסַע
 שְׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת נוֹרֵן שְׁלוֹם
 לְשִׁמְאֵל תַּחֲלֶה וְכוּרַע לְיָמִין וְכוּרַע
 לְפָנָיו וְכוּרַע וְרַתְּהִיָּה הַכְּרִיעָה
 כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חוֹל עַד שִׁירַת פִּקְקוֹ
 כָּל חֲלִיּוֹת שֶׁבַשְׂדֵּרָה

ועד

וְעַד שִׁירָאָה אִיסֵר שְׁכַנְגֵד לְבוֹ וְזָהוּ
 בְּשֵׁר כְּרוֹחֵב אִיסֵר בֵּין פְּרָקֵי חֲלִיּוֹת
 הַשְּׂדֵרָה כְּנֶגֶד הַלֵּב וְכִשְׂאֵדֶם זֹקֵף
 מִבִּלְעֵוֹ אֵינוֹ נִרְאָה וְכִשְׁהוּא שׁוֹחֶה
 אֵז יִפְרְדוּ הַחֲלִיּוֹת וְנִרְאָה אֹרְתוֹ
 בְּשֵׁר וְאֵל יַחֲזוֹר מִיָּד לְמִקְוָמוֹ פֶּן
 יִחַשֵׁב כִּכְלָב שֶׁבַע עַל קִיָּאוֹ וְלֹא
 יִדּוֹק בְּתַפְלָתוֹ וְאִם נִדְמָן לוֹ דּוֹק
 מִבְּלִיעוֹ בְּכַסּוֹתָיו וְאִם אֶסְתַּנֵּיִם הוּא
 זֹדֵקוֹ לְאַחֲרָיו וְאִף לֹא יִנְחַק וְלֹא
 יִפְהַק וְאִם פִּיהוֹ מְנִיחֵדוֹ עַל סְנַטְרוֹ
 וְעַל פִּי וְלֹא יֵאָחוֹז מְאוּסָה בְּיָדוֹ כִּי

ירא

יִרְא פָּן יִפּוּל מִיָּדוֹ וְלֹא יִתְכַוֵּן וְלֹא
יִתְפַּלֵּל אַחֲרֵי אָדָם לִפְנֵי שִׂדְאָה
כְּמִשְׁתַּחֲוֶה לּוֹ וְלֹא יִתְפַּלֵּל כְּגוֹר
רֵבּוֹ וְלֹא אַחֲרֵי רֵבּוֹ וְיִסְדֹּר תְּפִלָּתוֹ
אֲךָ לֹא יַעֲשֶׂינָה קָבַע כְּאָדָם הָאוֹמֵר
חֶק קָבוֹעַ עָלַי בְּכֹל יוֹם כֶּן וְכֶן
תְּפִלוֹת מוֹטְלוֹת חוֹבָה עָלַי אֵלֶּיךָ
יַעֲשֶׂה תַּחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם : וְאַל
יַעֲיִן בְּתַפְלָתוֹ לֵאמֹר כַּמּוֹד
הַתְּפִלָּלֹתִי בְּכַוֵּנָה רְאוּיָה לְהִתְקַבֵּל
כִּי הוּא מִשְׁלֵשׁ שֵׁה דְבָרִים הַמְזַכְּרִים
עֲוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּי אִזּוֹ מְקַטְרְגִים
עָלָיו

עָלָיו וְאוֹמְרִים וְכִי רָאִנוּ הוּא לְפָנֶיךָ
שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ וְהֵלֵךְ עָשָׂה כֶּךָ
וְכֶךָ אֲךָ יִחְשׁוּב בְּלִבְבוֹ כִּי טָאָר
הוּא לוֹ לְעַכּוֹד בְּתַפְלָתוֹ יוֹתֵר אוֹלֵי
יִכָּל לְגַפְרֵי אֲחֻז מִעֲוֹנוֹתָיו הַקָּטָנִים
וְיִזְכּוֹר כִּי בִשָׂר הוּא רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא
יֵשׁוּב וְיִמְדָה יִתְרוֹן לוֹ לְהִתְנַאֲרֵת
בְּמַעֲשָׂיו וְהֵלֵךְ לְפָנֶיךָ נוֹצֵר וְאִם עַל
כִּרְחוֹ וְנִאֲרָה לְבָבוֹ יֵשִׁים אֵל לְבוֹ
וְנִאֲוֵי עֵלֶם שְׂגוּעַ וְעִבְרוֹ מִן הָעֵלֶם
אֲשֶׁר עָשָׂה טוֹבָה אֵלֶיךָ יְדוֹת מִמֶּנּוּ :
וְבַעֲדוֹ בְּבִירַת הַבְּנִסְרֵת לֹא יִדְבַר

דבר חול עם אדם ואף בשעת
 קריאת התורה ואם ישנו אצלו
 בני אדם מדברים בלצון יניע
 שפתיו ויראה עצמו כמתפלל ואל
 יתפאר לומר איני מדבר כי כל
 המתפאר על המצוה הוא נוטל את
 שכרו ויענה אמן על כל ברכה
 וברכה כי גדול הענה אמן יותר
 מן המברך ופותחין לו שערי גן עדן
 ויכוין לברכה ויהא שמיה רבא
 ומברך עונה בכל כחו פידוש כונתו
 ולא יצא מבית הפנסות בשעת

קריאת

קריאת התורה אלא בין גברי
 לגברא:

לעולם

בין בשעת תפלה בין
 בשעת ברכת מוזן
 כל שעה שאדם עסוק לדבר
 בדברי תורה לא יגע בבשרו כי
 אם בידים עד הפרק העליון שהוא
 קוודו ובצוארו עד החזה אבל לא
 בגוליו ובכל שאר בשרו ובמגעליו
 ואם נגע יטול ידיו או ישפשפם
 בעפר או בקיסס ואם יצטרך לחכך
 יחכך מעל חלוקו ואל יגע לא

בכינה

בכִּינֵה זֶלָא בְּשַׁעַר בַּיִת הַשְּׁתִּי וּבֵית
הַעֲרוּחַ וְאִם נָגַע יָטוּל יָדוֹ אִוּ
יִשְׁפָּטֶם בְּעַפְרֵי אִוּ בַּעֲרוּחַ אִוּ
בְּקִיסָם וּבְשַׁעַר קְרִיאַת שְׁמַע
וּתְפִלָּה טַפַּח טְנוּלָה אֲמֹר וְאֶפְלוּ
בְּאֲשֶׁרוֹ עֲרוּחַ וְאֲמֹר לְקִרוֹת
קְרִיאַת שְׁמַע וְלַהֲתַפְלִל וְלַהֲתַכְּלֵל
בָּהּ : וּכְשֵׁיטִים תְּפִלְחוּ בְּבֵית
הַכְּנֻסָּה אֵל יִלְךְ מִיֵּד אֵלָּא יִשְׁחָה
מַעַט וְאִוּ יֵצֵא מִבַּיִת הַכְּנֻסָּה בְּנֹחַת
בְּדַרְךְ כְּדִיעָה וְיֹאמֶר " נְהַנֵּי
בְּצִדְקָתְךָ לְמַעַן שׁוֹרְרֵי הַיִּשְׁרָאֵל לְפָנַי

דְּרַבְקָה

דְּרַבְקָה וְיִלְךְ לֹו וּבְלַכְתּוֹ בְּדַרְךְ אֵל
יִשׁוּחַ יוֹתֵר מֵדָא וְאֵל יִשְׁפִיל סוּדְרוֹ
עַל עֵינָיו פֶּן יַחֲשֵׁב לְלַעַג וְאֵל יִלְךְ
בְּקוֹמָה זְקוּפָה כִּי הַחֹלֵךְ בְּקוֹמָה
דְּמָה כְּמַעַט מְסַלֵּק הַסּוּדְרָא מֵעֵלָּו
אֵלָּא יִלְךְ בְּמַדָּה בִּינוּנִית לֹא זְקוּף
וְלֹא כְּסוּף יוֹתֵר מֵדָא אֵלָּא כְּדִי
שׁוֹדָאָה הַבָּא כְּנֻגוֹ בְּפָנָיו וְעֵינָיו
יִשְׁפִיל שֶׁלֹּא יִדְאָה הַבָּא כְּנֻגוֹ
וְלִגְלֵי עֵינָיו וְאִם פָּגַע דְּבַר עֲבִידָהּ
כְּגוֹן אִשָּׁה בֵּין יְהוּדִית בֵּין אַרְמִית
בֵּין נְשׂוּאָה בֵּין פְּנוּיָה בֵּין גְּדוּלָה בֵּין

קַטְנוּהָ

קטנה יעלים עיניו או יסובב לצד
אחר כדי שלא יראה וכן אמר
החכם אין לה דבר שחוצץ בפני
התאוה כעצימת העין וכן אם פגע
חזרה וחזר או כל בהמה או עוף
נוקקין זה לזה אל יסתכל בהם :
ירק מקדים בשלום כל אדם
ואפילו בשלום הגוי כדי
שיהא אהוב ונחמד לבריות אבל
לא בשלום אשת איש ויבא לביתו
לשלום ויסיר תפלו ויתנם בתיק
שלהם של יד על של ראש ויסיר
של

של ראש תחלה ואחר כך של יד
ויסיר המכנסים שלו וילבש
האחרות וטוב שילמד מיד משום
שנאמר ילכו מחיל אל חיל :
ומיד טרם שילך לעסקיו אם
הוא אדם חלוש ורגיל
בפתי שחרית יאכל מיד ויטול ידיו
תחלה בהרבה מים ולכל הפחות
צריך ליטול מים מרביעית לוג ויתקן
שלשה פעמים מים על ידיו
וישפשפם היטב שלא יהא דבר
חוצץ כי כל דבר החוצץ בטבילה
ג א 3 א חוצץ

חוצין בנטילת ידיים ויגביהם אחר
נטילה שלא יחזרו מיט הראשונים
וטמאו הידים ויגבם היטב כי כל
האוכל בלא ניגוב ידיים כאלו
אוכל לחם טמא שנאמר לחם
טמא בגוים ויברך על נטילת ידיים
וישב לאכול ויברך על הלחם
הסוציא לחם מן הארץ : ויתן ריוח
בין תיבה לתיבה וכל מה שיהנה
בו מהעולם הזה בין בפירות בין
פריוח בין באכילה בין בכל דבר
שיהנה אסור ליהנות בלא ברכה
ויטריף

ויברך על כל דבר לפניו ולאחריו
ברכה האמורה ברה על פי רבותנו
ע"ה ואם אינו בקי ילך אצל בקי
כדי ללמוד ואל ישים עצמו
כבהמה ואם לא מצא בקי יניח
הנארתו ואל יחנה מן הדבר עד
אשר ידע לברך עליו את הבורא
כדת וכמשפט וכשיברך יכוין את
לבו לברך את הבורא ולא כטור
דבר הרגיל בפי האדם לצאת שלא
בכוונה : וכן לברכת הסצות ולכל
מעשה האדם יעשה דברים לשם

פועלם ולא מצות אנשים מלומדה
 מנהג אבות ופאד יהיה צנוע
 באכילתו ובשעת גמר סעודה
 יברך ברכת המזון ואחר כך ישתה
 מים או יין להשלים מאה ברכות
 ביום והפל לשם שמים : וטרים
 שולך לעסקיו ילמוד מעט או פסוק
 או הלכה לקיים מה שנאמר והגית
 בו ואתה שעה ילמוד בהגיון הלב
 ולהיות אוניו ועינו פקוחות לאשר
 הוא מוציא בשפתיו ואל יפסיק
 במשנתו לדברים בטלים כי אף
 לומר

לומר מה נאה אלין זה ומה נאה
 ניר זה שיש בו דברי שבח שמברכין
 עליהם ברוך שכפרה לו בעולם
 דברי זה מתחייב בנפשו קל וחומר
 לשיחת חולין אשר כל דבר עבירה
 תלוי בה והשח בהן עובר בלאו
 ועשה ודברת בהם ולא בדברים
 בטלים ולא הנא מכלל עשה
 עשה כל הדברים יגיעם לא וכל
 איש לדבר וכל שכן להפסיק
 מדברי תורה החייבין לעסוק בהם
 ועל אותם המפסיקין נאמר

דקוטפים מלוח עלי שיח ושורש
 רתמים לחמם מאכילים אותם
 גחלי רתמים בניהינם : אחרי כן
 ילך לעסקיו כי יפה תלמוד תורה
 עם דרך ארץ כי לא יוכל אדם
 לעבוד את הבורא אם לא יטרח
 לבקש מוונותיו וכן אמר דוד יגיע
 כפיד כי תאכל אשריך וטוב לך :
 ויהיו עסקיו באמונה וידחק מדבר
 שקר ומחברת אנשים רעים
 ובמושב לצים ואם יצטרך לשבת
 עמהם יזהר פני לעיגו ויתלוצצו עליו

ויראה בעושה עצמו חשוב אל
 יפגם לתוך דבריהם ואל ישיב
 להם כי אם בקוצר רוח ויקום מיד
 אם יוכל :

ויזדקף שלא להונות בני אדם
 בדברים קל וחומר
 בסטון כי עונשו חמור מפני שלא
 ניתן לחשבון ואף עסקיו עם הגוי
 יהיו באמונה פן יתחלל שם
 שמים ותורת ישראל תתבזה על
 ידו ואם ישמע מיציג דבר על
 איש לא ישמע להם ולא יאמין

להם כי שמעו הם שונאים אותם
אלה יעשה עצמו כמאמין ולא
פאמין ואם יקללהו אדם או יחרפהו
אל ישיב לו מאומה אלה יא
בעלב ואל יהא עולב ואל יא
לדיב מהר ואל יבא אצל בני אדם
מתלחשים יחד ואל יוציא דבר
על שום אדם אף אם הוא שונאו
ואל ישנא בלבנו כי אם את אשר
המקום שונאו וכל עיניו ועסקיו
יהיו לשם שמים :

ובשובו מעסקיו לביתו אל

ישב

ישב בטל כי מה יועיל לאדם להיות
יושב ובטל הלא הבטלה מביאה
לידי שעמום ולידי חרהורים דעים
אף כי שכר תלמוד תורה אין לו
שיעור ואם יבאו אורחים לביתו
יבניסם בסבר פנים יפות ומיד
בבואם ישים לפניהם לאכול כי
פעמים רבות בלא העני ולא אכל
כי בוש הוא לשאול ויתן להם
לחמו ומימיו והכל יהיה בפנים
מלידות ואלף אם לבנו בעצב
נדארה ישחנה מלבו בפניהם

וינחמם

וַיִּנְחַמְם בְּדַבְרֵי וַיְהִיָּה לָהֶם לְמִשִּׁיב
 נַפְשׁ וְאַף אִם יֵשׁ לוֹ מֵאָה עֲבָדִים אִו
 שְׁפָחוֹת יִטְרִיחַ הוּא בְּעַצְמוֹ וַיַּעֲמֹד
 עֲלֵיהֶם מִי לֶךְ גָּדוֹל כְּאַבְרָהָם אֲבִינוֹ
 שֶׁשָּׁמַשׁ לְמַלְאכִים וְהָיוּ לוֹ כַּמָּה
 עֲבָדִים וְשְׁפָחוֹת וּבְנֵי בֵּית וְאַף עַל
 פִּי כֵן עָמַד הוּא לִפְנֵיהֶם כְּשֶׁנִּזְדַּמְנוּ
 לוֹ כְּעַרְבֵי־יָם כְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵם
 לְבִרְכָה וְכֹל מֵה שֶׁעָשָׂה עַל יְדֵי
 עַצְמוֹ שֶׁלֹּם הַקְּבָרָה לְבָנָיו בְּכַבּוּדוֹ
 וּבְעַצְמוֹ וְאֵל יִסְפֹּר בְּפִנְיָהֶם כִּי יִסְפֹּר
 אֵרְעֵלִי וּמִהֲלֹאוֹתָיו אֵל יִסְפֹּר לָהֶם

כִּי דַבְרִים אֵלֶּה שׁוֹבְרִים אֶת רוּחָם
 כְּמִדּוּמָה לָהֶם כִּי בִשְׁבִילֵם אֹמֵר
 כֵּן וְכַמְעַט אֵין לוֹ שָׁבֵר בְּעַמְלוֹ:

וְיַכְבְּדֵם כְּאֲדוֹנִים לוֹ וְכֵן
 מְצִינוּ בְּאַבְרָהָם

שֶׁקָּרָאם אֲדוֹנִים וּגְדוּלָה הִכְנִסְתָּם
 מִקְבֻלָּת פָּנָיו הַשְׁכִּינָה וּבִשְׁעַר
 הָאוֹכֵל יִדְאָה עַצְמוֹ כְּמִצְטַעַר עַל
 שְׂאֵינוֹ יְכוּל לְכַבֵּד אוֹתָם וּלְהַבִּיאַ
 לָהֶם זֹתֵר וְכֵן הוּא אֹמֵר וְתַפְק
 לְרַעַב נַפְשֶׁךָ אָמַר לוֹ תִצַּא נַפְשִׁי
 שְׂאֵין לִי מִוֶּה לִיתֵן לָכֶם וְאִם יֵלֵינוּ

אֲצִלוּ יֹשְׁבֵיבָם בְּמִיטַב מְטוֹתָיו כִּי
 גְדוּלָה מְנוּחַת הָעֵיף בְּהֵיטוֹ שׁוֹכֵב
 בְּטוֹב וְיִזְתַּר עוֹשֶׂה לוֹ נַחַת רוּחַ
 הַמְּשַׁכְּבוֹ הַיֵּטֵב יִזְתַּר מִן הַמֵּאֲכִילוֹ
 וּמִשְׁקָחוֹ וְיִהְיֶה מְכַבְּדוֹ כְּרַבֵּן גְּמְלִיאֵל
 וְיִהְיֶה בְּעֵינָיֶךָ כְּלִסְטִים וּבְבִקְרֵי
 הַלְוָהוּ וּסְעֵדָהוּ בְּפֶת לֶחֶם וַחֲשׂוֹב
 כִּי גִלְגַּל הוּא הַחֹזֵר בְּעוֹלָם הַיּוֹם
 עֹשֶׂיךָ לְמַחֵר רֵשׁוֹנְכֶלֶם כִּי עַל פֶּת
 לֶחֶם יִפְשַׁע גֹּבֵר כִּי עַל אֲשֶׁר לֹא נָתַן
 יְהוֹנָתָן לְדוֹד פֶּת לֶחֶם בְּהַפְרֵדוֹ
 מִמֶּנּוּ נִתְגַּלְגַּל הַדְּבָר וְנִרְהָרְגוּ כַּהֲנִי

נוב שְׁמוֹנִים וְחַמְשָׁה נוֹשְׂאֵי אֶפֶד
 בַּד וְהָעֵיף תְּעִנִּיק לוֹ מִסַּת גְּדֵבֵרֶת
 יָדָיו וְאִם בָּאָה מִצְוֶה לְיָדְךָ שְׂמַח
 בְּהוֹאֵל תִּתְרַשֵּׁל בָּהּ כִּי זֶה הַדְּרוֹר
 מִבֵּיָאָה לְיַדֵּי זְרוֹת וּפְרָשׁוֹת וּמְחַרְהָ
 וְקְדוּשָׁה וְיִרְאֵת חֲטָא וְעֵנוּה
 וְחַסִּידוֹת הֵיוּ זְהִיר בְּכָבוֹד חֲכָמִים
 בְּאֲחָכָם לְעִיר לָךְ וְקָבַל פָּנָיו בְּכָבוֹד
 וְכִבְדָהוּ אִם יִשְׁחַתֵּן בְּעִיר לָךְ וְעִסּוֹק
 בּוֹ וְשִׂמְחָהוּ כִּי רַחֲמֵי שְׂמַחֵהוּ זֹכֵר
 לְרֵאוֹת בְּשִׂמְחַת יְרוּשָׁלַם אִם יִשׁ
 מֵת בְּעִיר לָךְ וְסִפְדָהוּ אִךְ בְּמִדְרֵה

פִּינּוּיֵיהֶם כִּי אֵין כְּבוֹדוֹ לֹא מֵרַחֵם
 שְׁלֵא הָיָה בּוֹ וְשִׁתִּיקָה יִפֶּה אֶת
 בְּמִדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁהֵיוּ בּוֹ תִּסְפֵּר
 וְעִשָּׂה לּוֹ לֵאמֹר אִם יֵשׁ מִלֵּה בְּעִיר
 לָךְ וְעִסּוֹק בָּהּ וְהוּי מְסִיֵּעַ בְּמִצּוֹת
 כִּי גָדוֹל שְׂכָר מְסִיֵּעַ עוֹשֵׂה מִצְוָה

אִם חֲבֵרְךָ בָּצֵעַ הֵיחָד בְּצִדְתָם
 וְאֵל תִּשְׁמַח בְּכִשְׁלוֹנָם וְהֵיחָד שְׂמַח
 בְּטוֹבוֹתָם שְׁמַעַת צְדָת יִשְׂרָאֵל
 הִרְחֹקִים הָאֵנָּח עֲלֵיהֶם וּכְשֶׁעַל
 הַקְּרוֹבִים בְּרַךְ הַצּוֹר עַל כָּל הַבָּיִת
 עַל הַטּוֹב וְעַל הָרַע וְהוּי שְׂמַח בְּכָל

מדה

מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ וְהוּי
 בְּכָל מְאֹדְךָ וְאֵל תִּבְעַט בְּיִסּוּרֶיךָ
 וְחָשׁוּב הַכֹּל לְטוֹבָה וְאִמּוֹר כָּל
 דְּעַבְדֵי רַחֲמָנָא לְטַב וְהִתְרַחַק מִן
 הַשְּׂכוּעָה וּמִעֵין נְדָרִים כִּי בְּעֵין
 נְדָרִים בָּנִים מֵתִים וְאִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם
 מֵתָה וּמִן הַשְּׁחֹק וּמִן הַכַּעַס כִּי
 הַכַּעַס מְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ וְרוּחוֹ וְלֹא
 יִתְיַשֵּׁב לִבּוֹ בְּאַהֲבַת הַבּוֹרָא וְכֵן
 אֲדוּל לֹא תִרְחַח וְלֹא תִחַטֵּא רַגְלוֹ
 לֹא עֲלֵתָה בִּידוֹ אֵלַי רַגְזוֹתוֹ וְכֵן
 אֲמַר שְׁלֵפָה בְּחִכְסָתוֹ וְהִסֵּר כַּעַס

מלבד

מלפך פי פעם בחיק כסילים ינוח
וגם משה רבינו ע"ה אב לחכמים
וראש לנביאים כיון שבא לכלל
פעם בא לכלל טעות ואם עשה לך
אדם דבר שלא כהוגן אל תקפיד
ולמד מהילל הענוה שחיה בו :

ואל ישיל אומה בתוך ביתו מצורה
להראות עצמו כעוים ומכל מקום
דעתו ורוחו מי שבת וא ישבר פלים
בחמתו אף לא ישחית כל מאומה :
ויכוף את יצרו מכל אשר יתאזר
אף מלדבר שיחה במלכה כי מר

יתרון

יתרון בדברים שאין בהם צורך אין
זה כי אם הרבות פשע והוי דעו
לחביריך ולבני ביתך ואל תשהה
פעם אדם עליך ואל תשכב הלילה
וקטטה לך עם אדם אלא לך
והרצהו עד שיתפיים אפילו אם
חטא לך ואל תאמר אין פלוני חטא
לי עליו לבא ולפייסני כי זה גבהות
לב וכתוב תועבת י כל גבה לב :

ומאד הזהר שלא תשקר אף
בדברי הבאי כי חלול

השם יש בדבר ועליו ושקר לא

ד א 4 י ימצא

יִמְצֵא בְשִׁפְתֶיךָ אֵלָּא כְדָבָרִים
 שְׁמוֹתָר לְשִׁנּוֹתָם מִפְּנֵי הַשְּׁלוֹם
 וּבִתְלַת מֵילֵי מִשְׁנֵי רַבָּנָן כְּדָבָרֵיהוּ
 בְּמִסְכַּתָּא בְּפִוְרֵיָא וּבְאוֹשְׁפִיזָא
 וְלֹא תַחֲמוּד לְשִׁקְרָא אִף לֹא שִׁישְׁקִיר
 אַחֲרֵים בְּשִׁבְלֶךָ כִּי אִוִּי צֵא שְׂכָרְךָ
 בְּהַפְסָדְךָ כִּי הוּא מְאֵר בַּעֲבֹתוֹת
 שְׂאֵינָן רוֹאוֹרָת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה כִּת
 שְׂקָרָנִים כִּת חֲנֻפִים כִּת לְצִים כִּת
 סַפְפָרֵי לְשׁוֹן הָרַע וְעוֹד כִּי עוֹנֵשׁוּ
 שֶׁל כְּדָא שְׂאֵפִילוֹ שְׂאוֹמֵר אִמְרַת
 אִין שׁוֹמְעֵן לוֹ וְכֹל הַמְשִׁנָּה
 בְּדָבוֹר

בְּדָבוֹרוֹ כְּאֵלוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָהֳרָה
 כְּתִיב הִכָּא וְהִיִּיתִי בְּעֵינֵי בְּמַתְעַתַּע
 וְכְתִיב הֵתָם הִבֵּל הַמָּרָה מֵעֵשֶׂר
 תַּעֲתוּעִים

וְהִזְהָר כֵּן הַלְיָצְנוֹת שֶׁהִיא
 שְׁנִיָּה לְעֵבִירָת
 וּמֵעֲבִירָת אֵת הַמּוֹרָא וּמִרְגֵּלֵת אֵת
 הָאָדָם לִידֵי עֵבִירָה וְכֹל הַמִּתְלוֹצֵץ
 נוֹפֵל בְּגִיהֻנָם וְשִׁלָּא לְהַחֲנוּף שֶׁנֶּ
 כִּי לֹא לְפָנָיו חֲנוּף יָבֵא וְשִׁלָּא לְסַפֵּר
 לְשׁוֹן הָרַע כִּי לְכָל יֵשׁ רְפוּאָה חוּץ
 מִלְּשׁוֹן הָרַע וְשִׁלָּא לְקַבְּלוֹ שְׂנֵאֲמַכ
 ד ב 2 4 ל

לא תשא שמע שוה ונראה
 שהליצנות שאמרו רבותינו כל
 ליצנותא אמירא בר מליצנותא
 דעבודה זרה שניה לה כל מלי
 דבדיחותא ושמחה שאין בה צורך
 כי החכמים שהיו פתחים בבדיחות
 לשם שמים פונתם לפקח לב
 החכמים וכיוצא בזה מותר לעסוק
 לפעמים מועטות ולעתות רחוקות
 והתרחק מן הכבוד והתכבד כל
 אדם ועבוד על מדותיה והוידן את
 כל האדם לכף זכות למען שיעבירו

מן השמים על פשעך וידונו אותך
 לכף זכות מדה כנגד מדה ואם
 אתה אצל בני אדם שאתה חייב
 בכבודם כגון אביך ואמך כבודם
 ותירא מהם ולא תשב במקומם
 ולא תסתור דבריהם אפילו אם
 יאמרו דבר שאינו בן אל תאמר
 אינו כן: היה אביו עובר על דת אל
 יאמר לו אבי עברת על דת אלא
 יאמר לו אבי מקרא כתוב בתורה
 כה הווא ויבין מעצמו ולא יתבייש
 ואם יש להם דבר עם שום אדם אל

יִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם וְאֵל יִכְנַס בְּדַבְרֵיהֶם
 כִּי אִף הַנְּכֻנָּס בְּדַבְרֵי חֲבֵרוֹ נִקְרָא
 גּוֹלָם: כָּלֹּל שֶׁל דָּבָר כָּל מָה שְׂוִיבֵל
 לְתֵלוֹת הַכְּבוֹד בָּהֶם יַעֲשֶׂה אִף
 לְדָבָר בְּשֵׁמֶס אִוּ בְּשִׁיחֹתֶם וַיִּתְּלֶה
 הַכְּבוֹד בָּהֶם וְלֹא בּוֹ וּמֵאֵד יֵשׁ
 לְהוֹהֵר בְּכְבוֹדֵם כִּי הוֹקֵשׁ כְּבוֹדֵם
 לְכְבוֹד הַמָּקוֹם וְהַמַּצְעֵרִים כִּי יַעֲרוּ
 עֲצָמוֹ כִּבּוֹל: וְחַיִּיב לְהֵאֱבִילֵם
 וּלְהִשְׁקוֹתֵם וּלְהַלְבִּישׁם וּלְהַנְעִילֵם
 וּלְהַכְנִיֵּסֵם וּלְהוֹצִיאֵם אִךְ כָּל מָה
 שִׁיעֲשֶׂה לָהֶם יַעֲשֶׂה דְרֶךְ כְּבוֹד כִּי

יש

יֵשׁ מֵאֱכִיל אֶרֶץ אָבִיו פֶּסֶינֵי וּמְרֵדוֹ
 מִן הָעוֹלָם וַיֵּשׁ מִטְחִינוּ בְּרַחֲמִים
 וּמִכְּנָסוֹ לְגַן עֵדֶן: אֵל יִדְבֵר עַל
 דְּבַר יֵהֶם בְּשׁוֹם עֵינַי אֲפִילוֹ אִם יִרְדּוּק
 לוֹ אִירְנָקִי לְאוֹר אִוּ לִים אֵל
 יִכְלִימְהוּ: וְאִם שָׁמַע אָדָם מִדְּבַר
 עַלְיוֹ שֶׁלֹּא כִּהוֹנֵן יִקְהֶה אֶת שֵׁינוֹ
 וַיֹּאמֶר לוֹ שֶׁקֶר אֶתָּה אוֹמֵר אִךְ אִין
 לוֹ לְהַכּוֹרֵת חֲבֵרוֹ עַל כֶּךָ וְאִוּ
 שְׁתִּיקָה יָפָה בַּמָּקוֹם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ
 שְׂאֵם יִמְחָה בּוֹ יוֹסִיף עַל יוֹדְבַר גֵּנָא
 יוֹתֵר: וַיַּעֲבֹר עַל רִצּוֹנֵם וּרְצוֹנֵם

ד' ד' 4 4 הוא

הוא כבודם שאם מחלו על כבודם
כבודם מחול :

והוי

ידאמן החכמים כמו
שדריש דבי עקיבא את

להיק תירא את לרבות תלמידי
חכמים והדבק בהם ובדבריהם

ובדרכיהם הטובים ועמוד מפניהם
נספני הזקנים אפילו אינם חכמים

ובטל רצונך מפני רצונם : כבוד את
אחיק הגדול ואחי אביך ואחי

אמך ובעל אמך ואשת אביך כי
כלם דרשו חכמים מפסוק כבוד את

אביך

אביך ואת אמך :

אל

תדוף אחר ישיבת עמי

הארץ ולצים כי מהם לא

תלמוד חכמה וטובה כי אם דברים

רקים ולצון אך דווף אחר חכמים

כי מהם תלמוד חכמה : ואל תהי

בן לדברי חס אל תלעג לשום אדם :

ואל תמנע טוב מבעליו : אם ישאלו

אדם על דבר תורה או על דבר

מצוה אל תמנעוהו מלעשותה אך

אם אין דעתך על הדבר אמור לו

עשה חכמתך :

וְהוּי רָגִיל בְּצַדִּיקָה לְפִי כֹחַךְ
 וְלִלְלֵי הַפְּחָזִית שֶׁעֲבַד
 עֲצָמְךָ לְתֵת כּוֹפֵר נַפְשְׁךָ חוֹק קְבוּעַ
 בְּכָל שְׁבוּעַ מִחֲצָחָאוּ פְרוּטָה כִּי אִף
 עָנִי הַמִּתְפַּרְנֵם מִן הַצַּדִּיקָה צְדִיקָה
 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְכִשְׁתֵּתָן לוֹ תֵן לוֹ
 בַּסֵּתֶר כִּי מֵתָן בַּסֵּתֶר יִכְפֹּר אִף
 וְעֵינֶיךָ יִהְיוּ קוֹדְמִין וְאֵל תִּקְפוּץ יָדְךָ
 מִלְּהַלּוֹת לַעֲנִי בְּשַׁעֲרֵי רוֹחֵקוֹ כִּי
 גְדוֹל הַמְּלוּחָה מִן הַנוֹתֵן וְעַלִּיו נֵאמַר
 הֵן וְעוֹשֵׁר בְּבֵיתוֹ וְצַדִּיקָתוֹ עוֹמֶדֶת
 לַעַד כִּי אֵינוֹ חָסֵר בְּדָבָר וַיִּחְשׁוּב כִּי
 לַכֶּסֶה

לַכֶּסֶה גוֹיִם הוּא מְלוּחָה כִּלְאֵי רַבִּירַת
 וְאִם יִקְשֶׁה בְּעֵינָיו לְהַלְוֹתוֹ כִּלְאֵי
 מִשְׁכּוֹן יִתֵּן לוֹ מִשְׁכּוֹן וַיִּקְבַּע לוֹ זְמַן
 לְהַלְוֹתוֹ וּבִתְרוּךְ יְמֵי הַהַלְוָאָה אֵל
 יִקְרָא אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ מִלְּאֲכָתוֹ אִם
 לֹא יִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ שְׁלֵם שְׂאֵם לֹא
 יִתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ שְׁלֵם אִם יִהְיֶה נִרְאָה
 שֶׁעֵיבַד לוֹ בְּשִׁבִיל הַהַלְוָאָה וּמִחֲזִי
 בְּרַבִּית: וּבְמַעֲשֵׂי שְׂדוּרָת אֵל תִּכְפֹּר
 יָדְךָ מִלִּיטֵלֵם כְּרֵאוֹי כִּי צַד מְכַל
 דָּבָר שְׂאֵתָה מִשְׁתַּכַּר רֵהֵן לְכַתוּב
 הֵן לְתַלְמוּד הֵן לַעֲשׂוֹת כְּלֵאכָה אִם

אֲפִילוּ מִצַּח מִצִּיּוֹרָה אוּ גַתּוֹ לוֹ
 בַּמַּתָּנָה אוּ בְכָל עֵינֵי שִׁיבָא לִידּוֹ הֵן
 כֶּסֶף הֵן שִׁוְרָה כֶּסֶף מִן הַכֹּל יִפְרִישׁ
 מַעֲשֵׂר כִּי דָבָר זֶה אֵין לוֹ עֶדְךָ בִּיאַת
 אֲשֶׁר אָסֵר הַקְּבֵרָה לְנִסּוֹתוֹ הַתִּירוֹ
 בַּמַּעֲשֵׂר : אַל תִּגְנוֹב דַּעַת חֲבֵרְךָ
 וְאֲפִילוּ דַעַתוֹ שֶׁל גּוֹי : וְאַל תִּסְרֵב
 עוֹ יוֹתֵר מֵדָאֵי וְאַל תֹּאמֶר לוֹ דְבָר
 אֲשֶׁר יִדְעַת כִּי בְשׁוֹם פָּנִים לֹא יַעֲשֶׂה
 וְאֵל תֹּאמֶר לוֹ דְבָר זֶה עֲשִׂיתִי בְּשִׁבְלִי
 וְלֹא עֲשִׂיתִי בְּשִׁבְלִי אֶךְ אִם יִטְעַח
 וְיִדְמָה כִּי בְּשִׁבְלִי עֲשִׂיתִי אֵין צְרִיךְ
 לֵאמֹר

לֵאמֹר לֹא עֲשִׂיתִי בְּעִבּוֹרְךָ כִּי הוּא
 מִטְעָה עֲצֻמוֹ וְאֵין זֶה גְּנִיבַת דַּעַת :
 כִּלְלוֹ שֶׁל דְבָר כָּל צַד גְּנִיבַת דַּעַת
 אָסוּר : אַל תִּזְכּוֹר שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטְלָהָ
 כִּי הַמּוֹכִיר שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטְלָהָ דָאֵי
 לְגִדּוֹתוֹ וְאֵיךְ לְצוּרְךָ לֹא יִכְפֹּר
 בְּמָקוֹם מְטוֹנָף : וְלֹא יִשְׁבַע כִּלְלֵל
 אֲפִילוּ הַכֹּנְעִיין כְּגוֹן אֵל שַׁדַּי וְאֵיךְ לֹא
 בְּמִידוֹתָיו כְּגוֹן רַחוּם וְחַנּוּן וְאֵיךְ לֹא
 בַּמַּעֲשִׂי כְּגוֹן שִׁמְשׁוֹ וּמִשְׁרָתוֹ
 מִלֵּאכֵי מַעֲלָה וְכֵן לֹא יִשְׁבַע לֹא
 בַּתּוֹרָה וְלֹא בַּאֲמֶת כִּי הַשֵּׁם

זָקָרָא אַמַת שְׁנֵא וַיִּי אֱלֹהִים אָמַרְנָה
 וְלֹא יִקְלַל חֵבְרוּ בְשֵׁם אָפֶה לֹא עֲצָמוּ
 בְּגוֹן כֵּן יַעֲרֹגֵי הַשֵּׁם וְאֵל תִּזְכּוֹר שֵׁם
 טוֹמְאָה עַל שְׁפִתֶיךָ כְּגוֹן שְׁמוֹת
 הַקְּדוּשִׁים יַעֲקֹרוּ וַיִּחַרְמוּ וּבַהֲזָכִירָם
 בְּפָנֵי הַגּוֹיִם לִיצִרְךָ אֲמֹר בְּשִׁפְהִי
 דָּפְרָה וּבְכֹבֵד רֹאשׁ וְכָל דָּבָר
 גִּבּוֹל וְצַד עֲרוּרָה לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ
 כְּגוֹן לְהִזְכִּיר זִוְנָה אִם כָּל דָּבָר
 זָבֵלָה בִּי שִׁיחָה עֲמוּקָה פִּי זְרוּת
 וּמַעֲמָקִים לוֹ גִּיהֵנִם וְהוֹפְכִין לוֹ גֹּר
 דִּינֵוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה לְרַעָה וְאִפֵּי
 הַשּׁוֹמְעִים

הַשּׁוֹמְעִים וְשׁוֹתְקִים וְנִהְיִים וְאִינָם
 הוֹלְכִים מִשֵּׁם נְבִישִׁים בְּדָבָר : אֵל
 תַּחֲשׂוֹד חֲבִירְךָ מִשּׁוֹם דָּבָר רַע כִּי
 שְׂמֵא כִּשְׂרָה הוּא בְּדָבָר וְהַחֲשׂוֹד
 כִּשְׂרָיִם לוֹקֵה בְּגוֹפוֹ : וְהוֹחֵר שֶׁלֹּא
 תַעֲשֶׂה דָבָר שִׁיחֲשָׁדוֹךְ אֵלֶיךָ
 תְּהִי נֶקִי מִהַשֵּׁם וּמִיִּשְׂרָאֵל פֶּן יִכְשְׁלוּ
 בְּנֵי אָדָם עַל יְדֶיךָ שִׁיחֲשָׁדוֹךְ וְאִם
 חֲשָׁדוֹךְ מֵחֹל לָהֶם : אֵל תַּחֲרוֹג
 כְּנֶה וְאֵל תַּעֲשֶׂה שׁוֹפֵד בְּרַ מֵאִוֶּם
 לְפָנֵי חֲבִירֶיךָ וְאִם עָשׂוֹ אַחֲרָיִם לְפָנֶיךָ
 מֵחֹל לָהֶם וְאֵל יִכְשְׁלוּ עַל יְדֶיךָ :

וְאִם מִצְאָתָ לְפָנֶיךָ רוּחַ מוֹטֵל אִו
דְּבַר מֵאוֹס סִלְקָרוֹ לֹא
כִּסְתּוֹ וּמְחֹל אוֹתוֹ שֶׁעָשָׂהוּ פֶן יִבֵּא
אֲחֵר וְתִכְשַׁלְהוּ שְׁלֵא יִמְחֹל לוֹ
הַזֶּהֶר שְׁלֵא יִמְצֵא טִינוּף עַל בְּגֵדְךָ
אוֹ שׁוֹמֵן אוֹ כֹּל דְּבַר מֵאוֹס כִּי כֹל
תְּלִמִיד חֶכֶם הַמְּלוֹכְךָ וְאֵינוֹ נֹחֵד
בְּנִקְיוֹת מִשְׁנֵי אֹהֲבָיו שֶׁל מְקוֹם
לְבָרִיּוֹת וְאוֹמְרִים כִּמְהַלּוֹמְדֵי תוֹרָה
מֵאוֹסִים נִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל
עַל יְדוֹ וְחַיִּיב מִיתָה שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁנֵי
אֲחֵבוּ מוֹת אֵל תִּקְרֵי מִשְׁנֵי אֵל

מִשְׁנֵי

מִשְׁנֵי

אֵל תִּשְׁקִין עֲצֻמְךָ בִּשְׁהִירַת
נִקְבִים הַמְשַׁהָה עֲצֻמְךָ
עוֹבֵר בְּלֹא וּבִקְטָנִים עוֹבֵר בְּשִׁנְךָ
לְאוֹן מִשׁוֹם אֵל תִּשְׁקִינוּ וּמִשׁוֹם לֹא
יְהִי בְךָ עֶקֶר :

אֵל תֹּאמַר שׁוֹם נִיחֹשׁ שֶׁנֶּכֶּי לֹא
נִחַשׁ בִּיעַק בּוֹכְבָמָה מְקוֹמוֹת
הַזֶּהֶרָה תוֹרָה עַל הַנִּיחֹשׁ לֹא
יִמְצָא בְךָ מְנַחֵשׁ לֹא תִנְחָשׁוּ וְאֵין
לְאָדָם לְשׁוֹם שׁוֹם סִימָן אֵל אֵת
שֶׁאֵמְרוּ חֲכָמִים וְאִם יֵשׁ לְאָדָם

הֵאָזָה לַעֲשׂוֹת

לעשות מצוה כגון להתחיל
 מסכתא או להשיב בנו על הספר
 אל יאמר אמתין עד ראש חדש או
 עד הפסח כי כל יום וכל עת טוב
 להתחיל ולעשות במצות ומי
 שאינו מקפיד לעולם לא יקפידו
 עמו אף המקפידים השטן עומד
 לשטנם ולהחזיקם בטעותם אל
 תתכבד בקלון חבירך אל תרים
 ידך על שום בר ישראל להכותו
 כי הסוטר פני חבירו כסוטר פני
 השכינה פרוש מכה לחיו וגם
 נאמר

נאמר וזרוע רמה תשבר ואף דאני
 להטמן בארץ שנאוי איש זרוע לו
 הארץ ואפילו בהרמת יד נקרא
 רשע שנאוי אמר לדשע למה תכה
 רעך על כן יש לו לאדם להזהר
 מאד מלהכות שום אדם אם לא
 בנו או תלמידו או קטן להוכיחו
 אם תוכיח את חבירך על תוכיחנו
 ויתבייש אלא תוכיחנו בסתר
 ואפילו מאה פעמים אל תלבין
 פני חבירך ברבים המלבין פני
 חבירו דם יחשב לו דם שפק תדע
 ה ב ג ד א ז

דאזיל סומקא ואתי חיורה ואין לו
חלק לעולם הבא ונות לו לאדם
שיפיל עצמו לכבשן האש ואל
ילבין את חבירו ברבים אך אם
הזכה אדם בסתר כמה פעמים
ולא קבל מותר לביישו ולהלבין
פניו ולשגת אורו ולרודפו עד
שיקבל ומי שיכול להזכיר

ואינו מוכיח חוטא

ואם הזכיר או

ארת נפשו

הזכיר

הוי זהיר בכבוד אשתך כדברי
הגל אורח אשתו כגופו
ומכבדה יותר מגופו כי ביד
שמגדלת את בניך ומצלת אותך
מן החטא והוי זהיר בעונתה כי
דמעתה מצויה ושערי דמעה לא
נעלו ואל תרבה שיחה עמה
באשתו אמרו קל וחומר באשת
חבירו ואינו היא ריבוי שיחה
באותו ששאל לברודיה באינו
ידד נלך ללוד אמרה לו גלילי
שומתה היה לך לומר באינו ללוד

וְלֹא יַעֲיִן בְּבגְדֵי צָבַע שְׂדֵהוּן וְאֶפִּילוּ
 שְׂטוּחִין עַל הַכּוֹרֵת לֹא תִשָּׁבַח
 אִשָּׁה בְיוֹפֶיהָ בְּפָנֶי חֲבִירֶיהָ פֶּן עַל
 יָדָהּ יִחְמְדוּהָ וְכָתִיב לֹא תִחְמֹד קַרְי
 בֵּיתָהּ לֹא תִחְמַד : אֵל תִּקְשֹׁט עֵצְמָךְ
 וְתִלְךָ לִפְנֵי הַנָּשִׁים כְּדֵי שִׁיתְאוּ לָךְ
 וְאֵל תִּתְיַחַד עִם שׁוֹם אִשָּׁה אֶפִּילוּ
 עִם בֵּתָהּ אוֹ עִם אַחֻתָּהּ אוֹ עִם
 פְּנוּיָהּ חוּץ מֵאִשְׁתְּךָ וְאֶפִּילוּ הֵיאָה
 גֵּדָה וְאִיזָהוּ יַחַד פָּרַתָּה נְעוּלָה
 בְּמִפְתָּח אֹזֶן בְּמִנְעוּל מִבְּפָנִים וְזֵהוּ
 אָסוּר מִן הַתּוֹרָה מִכִּי יִסִּירָהּ
 וְאֶפִּילוּ

וְאֶפִּילוּ עִם שְׁתֵּי נָשִׁים לֹא יִתְיַחַד
 וְטוֹב לוֹ לִיזְרוֹר בְּפִרְתָּהּ דִּהְפָּתוּחַ
 לְרֵשׁוֹת הַרְבִּים אֵלֹא שִׁיהֶא הַפָּתַח
 פְּתוּחַ לְגַמְרֵי : אֵל תִּשְׁמִיעַ בְּמִתְכוּוֹן
 לְאֹזְנֶךָ קוֹל אִשָּׁה מְשׁוֹרְרָת כִּי קוֹל
 בְּאִשָּׁה עֲרוּהָ שְׁעָרָה עֲרוּהָ וְכָל
 הָאָמוֹר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים עֲרוּהָ כָּל
 הָאָמוֹר בְּפִרְשָׁה לְשֶׁבַח עֲרוּהָ :
 וְאִסוּר לוֹ לְהִסְתַּכֵּל אֶפִּילוּ בְּאֶצְבַּע
 קַטְנָהּ שֶׁל אִשְׁרָה לְזוֹן עֵינָיו מִן
 הָעֲרוּהָ וְכָל הַמְרָצָה מַעוֹת לְאִשְׁרָה
 מִיָּדוּ לִידָה כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ
 ה ד ו 4 אפילו

אזפילו קבל תורה כמשה רבינו
לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר
יד ליד לא ינקה סוף דבר הכל
נשמע את האלים יראו את מצותיו
שמור כי זה כל האדם : ועתה
ישראל מה יי אלהיך שואל מעמך
כי אם ליראהו מאד מאד הוי
עפל רוח וכיזנא באלו הדגל על
לשונך ואז לא תכשל אל תסרוק
לא שך על השלחן כי הוא נקרא
מובח ואל תדבר בשעת ברכת
המזון גדל בנך לתלמוד תורה
ומעשים

ומעשים טובים גם לעת זקנה לא
יסורו מהם ולמד לבני ביתך
הלכות נדה וחלה ואיסור והיתר
דברים הנוהגין בתוך הבית פן
יאכילוך דבר איסור או לבני ביתם
: הוי זחור בברכת הלבנה בכל
חדש וחדש משיאיתו לאורה ועד
רובו של חדש כי אלמלא לא זכו
ישראל אלא להקביל פני אביהם
שבשמים בכל חדש וחדש דיים :
הסתר סודך וכל שכן סוד אחרים
אף משוכבת חיקך שמור

פתחי

פְּתַחֵי פִיךָ הַתְּנַאֲה בַּמִּצּוֹת כְּפִי כֹהֵךְ
וְהִדּוּר הַמִּצְוָה עַד שְׁלִישׁ בַּמִּצְוָה
כְּגוֹן מִצְוָה אֶתְרוּג בְּשָׁנִים עֶשֶׂר
פְּשׁוּטִים וּמִצְוָה אַחַר הַדּוּר מִמֶּנּוּ
יוֹסִיף עַד שָׁנִים עֶשֶׂר פְּשׁוּטִים
לִיקַח הַהֲדוּר וְאָמְרוּ הֲלֵל עַד כִּי יֵאָזֵן
מִשְׁלֵךְ מִכָּאן וְאֵילֶךְ מִשָּׁל הַקֶּבֶר
מִצְוָה שֶׁאֵין לָהּ דוֹרֵשִׁין תְּדוּרָשְׁנָה
וְאֵל תְּהִי קֵלָה בְּעֵינֶיךָ מִצְוָה קֵלָה
לַעֲשׂוֹתָהּ וְלֹא עֲבִידָה קֵלָה לַעֲבֹרָהּ
כִּי נַעַם מַעֲגָלוֹתֶיהָ וְאֵל תִּנִּיחַ
מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה בְּשִׁבִיל יְרֵאת

הַפֶּסֶד

הַפֶּסֶד מִמּוֹן וְלֹא מִפְּנֵי פֶחַד עוֹנֵשׁ
הַגּוֹף כִּי כִדְאִי הִיא הַמִּצְוָה לִשְׁמֹרֶךְ
מִכָּל הַיִּזְק וְאִם חֹו יֵאָדַע לָךְ שׁוֹם
הַיִּזְק נֶאֱמָן הוּא בַּעַל מְלֶאכֶתְךָ
שִׁישְׁלֵם לָךְ הַסְדוּנָךְ אֲשֶׁר חֲסַדְתָּ
בְּעַבְדוֹךָ : בְּצֵאתְךָ לַדֶּרֶךְ יֵצֵא כְּכִי
טוֹב פִּירוּשׁ כִּיּוֹם דְּכַתִּיב וְיֵרָא אֱלֹהִים
אֶת הָאֹר כִּי טוֹב : וְהִזְהַר בַּתְּפִלַּת
הַדֶּרֶךְ וְזוֹ הִיא : יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי
אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שְׂתוּלִיכֵנִי
לְשָׁלוֹם וְתַסְעֲדֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנִי
לְשָׁלוֹם וְתַבִּיאֵנִי אֶל מַחֲזֵי חַפְצֵי
לְשָׁלוֹם

ספר היראה

לשלוש ותצילני מכל אויב ואורב
בדרך ורתנחני אל כוהן חפצי
לשלוש ובהשקט ותחזירני לביתי
בשלוש כי אתה שומע תפלה ברוך
אתה יי שומע תפלה : וצריך
לאמרה אפילו אם אינו רוצה
ללכת כי אם פרסה אחת ובתוך
מהלך פרסה וכן אם שכח
לאמרה ונזכר אחר שהלך פרסה
אמרה בלא חתימת ברכה :
פגעת גוים אל תשנה דבורך כאלו
אינך יהודי גם אם יאמרו עליך גוי

אמר

ספר היראה לט

אמר יהודי אני : ואל תעבוד על
המכם פן תתפש ותשים יראתך
ונפשיך על קרן צבי : אל תעמוד
במקום הסמנה ורתטמוך על הגם
אך תירא תמיד פן יגרום החטא
וזכור ליעקב אבינו וירא ויצד לו :
אל תקניט גוי קטן כי הגוים נטרי
איבה : אל תהי צדיק הרבה ראית
אשה ערומה טובעת בנזר אל
תאמר אנוס ולא אראנה אלא
תציל אותה ותעצים עיניך ביוצא
שתוכל ופיוצא בזה : אם שמעת

אדם

אדם אומר על חבירו להכותו אל
 תאמר לא אגלה לו ואהיה כיל
 כי אדרבה לא תעמוד על דם רעך
 ואמור לו כפי יכולתך שלא בלשון
 רכילות כגון הוזהר מפלוני ואז את
 נפשך העלת: ואל תשבח אדם לפני
 שונאיו כי אז יתגרה בו ויקנא בו
 ומתוך שבהו בא לדיגנותו: ואל
 תגנהו בפני אהבו: א תגנה מקח
 חבירך בפניו ולא תשבחנו אל
 תשתוק ולא תכזב ותחניף: אל
 תכנס לביתך פתאום וכל שכן
 לבית

לבית חבירך: אל תיעין אדם לפי
 דרכך אלא תן עצה טובה והגונתו
 לכבוד הבורא: כללו של דבר כל
 דבר המוסר ללב שאין אדם מבחין
 למה אתה מתכוין אם לטובה אם
 לרעה נאמר בו ויראת מאלהיך
 המכיר מחשבותיך: תקרא לשום
 אדם בחניכתו פירוש בכנוי שמו
 אפילו שלא בפניו ואפילו לומר
 לאדם כדי שיכידנו אך רחוק
 עצמך לומר פלוני בן פלוני או
 מעיר פלוני עד שיכידנו: ואל

תקרא

תקרא לשום בר ישראל בשום
דבר ביוזן ואפילו לקטון לקדורו
כאוס דרך שחוק כי כלם נקיים
וקדושים : אל תשבח שום גוי לא
בחן ולא ביופי אלא במעשיו
וכשתראה גוי עושה טובה או
צדקה דאג וזכור כי חסד לאומים
חטאת לישראל ואל תדינם לבק
זכות אלא בפניהם משום ודכי
שלום : אל תתן דין לסופרי
אומות העולם הכותבם שמות של
טוטאה ופסילים שאסור לסייע

ידי

ידי עובדי עבירה : השמר לכל
תצער בעלי חיים אפילו בהמה
חיה ועוף וכל שכן שלא לצער
שום אדם שהוא עשוי בצלמו של
מקום : אם אתה רוצה לשכור
פועלים ומצאת עניים יהיו בני
ביתך אך אל תבזה אותם ותשלם
להם שכרם ואל תדחם בלבך ושוב
כי הרבה לאין יש בדבר ואלי
הוא נושא את נפשו : אל תפחוב
פסוק יותר משלשה תיבות כל
שדטוט ולכל הפחות ארבע

שֶׁרְטוּטִין לְמַעַלְהוּ וּלְמַטָּה וּמִשְׁנֵי
 צַדִּיִן וְאֶפְּלוּ בְּאֵרֶת שְׁלוֹמִים :
 אֵל תֵּשֵׁב בֵּין הָעוֹמְדִים וְאֵל תַּעֲמֹד
 בֵּין הַיּוֹשְׁבִים וְאֵל תְּהִי עַד בֵּין
 הַיֹּשְׁנִים וְלֹא יֵשֶׁן בֵּין הָעֵרִים וְלֹא
 שָׁמַח בֵּין הָעֹצְבִים וְלֹא עֵצֵב בֵּין
 הַשְּׂמָחִים כִּלְלוּ שֶׁל דְּבַר אֵל יִשְׁנֶה
 אָדָם מִן הַמֵּנֶהג אִךְ הַכֵּל לְטוֹבָה
 וּבִירְאָת הַשֵּׁם שְׂאֵם רֵאָה לְצִים אֵל
 יִתְלוּצֵץ עִמָּהֶם : אֵל תִּחַפְּאֵר עַל
 שׁוֹם דְּבַר שְׁעִשִׁית וְאֵל תַּעֲמֹד
 בְּמִקוֹם שִׁישְׁבְּחֹךָ פֶּן יִגְבַּהּ לְבַבְךָ

וְאִם

וְאִם שָׁמַעַת בְּנֵי אָדָם שִׁישְׁבְּחֹךָ
 דָּאג וְהִצִּטֵּעַ בְּדַבָּר בִּי מַחֲסֵרִין
 חֹלְקֵךָ לְעֵתִיד : אֵל תִּפְרוֹשׁ מִן
 הַצְּבוּר בִּי לֹא תִקְבַּל שְׂכָר עִמָּהֶם
 אִם תִּפְרוֹשׁ וּשְׁנֵי מַלְאָכִים הַמְּלוֹיִם
 לוֹ לְאָדָם מְנִיחִים יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ
 וְאוֹמְרִים פְּלוּנֵי הַפּוֹרֵשׁ מִן הַצְּבוּר
 אֵל יִרְאָה בְּנַחֲמַת צְבוּר : אִם מְנוּךְ
 צְבוּר פָּרַגְס עַל־יְהוָה אֵל תִּתְנַאֲרַה
 עַל־יְהוָה וְאֵל תִּטִּיל עַל־יְהוָה אִמְרָה
 שְׁלֹא לְשֵׁם שָׁמַיִם וּסְבוּל טְרַחַס כִּי
 גָדוֹל שְׂכָר פָּרַגְסֵי הַדּוֹר וְאִם אֲתוּרָה

סֵפֶר אֵל תַּחֲסֹר אוֹ תוֹתִיר אוֹת אוֹ
 תִּיבֶה לַחֲתוּם שֶׁמֶךְ בְּרֵאשִׁי שְׁמִין
 אִם אַתָּה שְׂכוּר לְלַמֵּד תוֹרַת הַזֶּהֱרֵר
 בְּשַׁעֲרֵי מְלֹאכְתֶּךָ שְׁלֵא תַעֲשֶׂה
 מְלֹאכָה אַחֲרַי כִּי בְרָגַע יִטְעוּ
 חֲבֵרֶיךָ וְלֹא תִשְׁמַע וּמְלֹאכְתֶּךָ
 מְלֹאכֶת שָׁמַיִם וּכְתִיב אֲרוּר עוֹשֵׂה
 מְלֹאכֶת יְדֵי הָאָדָם לֵאמֹר לַעֲנוּת
 לְשׁוֹם אָדָם וְלִדְבַר עַמּוֹ וְלִמּוֹד
 טָאָנָה חֲלָקִיהוּל אֵל תִּשְׁבֹּן
 בְּאֵהֶלֶךְ עוֹלָה סֵפֶר חוֹמֵשׁ אֵל
 בְּיָאִים אוֹ כְּתוּבִים שְׁאִינוֹ מוֹנֵה אִם

יש

יֵשׁ לָךְ סֵפֶר מוֹטְעָה הַגִּיהָהוּיָל תְּנִיחַ
 בֵּיתְךָ בְּלֹא מַעֲקָה לְמִדְרָגוֹת וְלֹא
 תִגְדֵּל כְּלֵב רַעֲאִו שׁוֹם מוֹיֵק כְּלֵל
 שֶׁל דְּבַר הַסֵּר מִבֵּיתְךָ כֹּל הַיּוֹק וְכֹל
 מִכְּשׁוֹל : שְׁאַלֵת כְּלֵי מַחְבִּירְךָ אֵל
 כֹּל דְּבַר לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלֹאכָה אֵל
 תַעֲשֶׂה בּוֹ מְלֹאכָה אַחֲרַי וְלֹא תִשָּׂא
 שׁוֹם דְּבַר שְׁלֵא בְרִשׁוֹת כִּי הַשּׁוֹאֵל
 שְׁלֵא מַדַּעַת גּוֹלֵן הוּא : וְלֹא תִשְׁאֵל
 לְאַחֲרַיִם בְּלֹא רִשׁוֹת מִי שֶׁשְׁאַלֵת :
 וְאִם נָתַן לָךְ אָדָם דְּבַר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
 בּוֹ אֵל תִּמְכְּרֵנוּ שְׁלֵא בְרִשׁוֹתוֹ אֵל

אם

3 6

1 1

אִם נָחַן לָךְ דָּמִים לִיקַח טְלִית אֵל
 תִּקַּח בָּהֶם חֲלוּק כִּי הַמִּשְׁנָה מֵדַעַת
 בַּעַל הַבַּיִת גִּזְלוֹן הוּא כִּלְל גְּדוֹל
 בַּתְּוֵרָה דַּעֲלָךְ סָנִי לַחֲבֵרָה לֹא
 תַעֲבֹד וְזָהוּ וְאַחֲבַת לְרַעָה כְּמוֹךְ׃
 גַּם אֵל תִּלְךָ בְּקוֹמָה זְקוּפָה כִּי הוּא
 כְּאֵלוֹ דוֹחֵק רַגְלֵי הַשְּׂכִינָה׃ וְאִם
 יַעֲבֹד עֲבִידָה קְלָה שְׂבַעֲוֹלָם אֶפְלוֹ
 דְבָרִים בְּמַלְיָם כְּאֵלוֹ כּוֹפֵר בְּעִיקְרֵי
 שְׁהָרֵי אֵינוֹ מֵאֲמִין שֶׁהַקְּבָה מֵלֹא
 כֹּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ שְׂאֵם הִיא מֵאֲמִין
 מִי הוּא אֲשֶׁר יַעֲמֹד לִפְנֵי הַמִּיָּךְ
 וַיִּבְטַל

וַיִּבְטַל גְּזִירָתוֹ לְכַן יִרְגִּיל פְּסוּק זֶה
 בְּפִיו בְּכָל עֵרַת וְלֹא יָבֵא לִידֵי
 הַרְהוּרִים רְעִים וּבְכָל עֵרַת וּבְכָל
 שָׁעָה חָשׁוּב אֵיךְ תַעֲשֶׂה מִצְוָה וְאֵיךְ
 תִשְׁמַר מֵעֲבִידָה כִּדֵי שְׁתִּשְׁלִים כֹּל
 הַיּוֹם בְּטוֹבָה סוּף דְבַר הַכֹּל נִשְׁמַע
 הַסֵּר מִלְּבַבְךָ כֹּל מַחֲשָׁבוֹת אֲוֵן אֵיךְ
 הַרְהוּר תוֹרָה וּמִצְוֹת וַיִּרְאֵת שָׁמַיִם
 וּבְמַקוֹם מְטוּנָף כְּגוֹן בֵּית הַנְּפִסָּא
 חָשׁוּב חֲשָׁבוֹנוֹת אֵיךְ לֹא רַחֲרָחוּר
 רַחֲרָה וַיִּרְאֵת שָׁמַיִם וְזֶה הַבּוֹס
 יִסֵּר מִלְּבוֹ מַחֲשָׁבוֹת מַהֲרָה
 ו ד 6 4 בַּמִּקְרָא

במקום שנופת : ואחרי מחרתו
 ישוב למחשבתו הרגשונה ויהיה
 זריו בעבודת הבורא וזה נקרא
 ערום ביראה : לעת ערב לך
 וכדוק עצמך יפה יפה טרם תלך
 לבית התפלה ולבוש מכנסך
 שיהסרת בפקר בבואך מבית
 הכנסת ועשה כל הסדר כאלו
 אמרנו בתפלה שחרית : ואם
 תוכל לא תאכל לא בימות החמה
 ולא בימות הגשמים אכילה שנייה
 עד לאחר תפלת הערב כמו
 שדרשו

שדרשו רזל ואותי השלכת אחרי
 גיך אל תקרי גיך אל גאך אחר
 שנתגאה זה יקבל עליו עול
 מלכות שמים אך מותר לאכול
 בעוד היום גדול קודם זמן תפלה
 שיעור שלשה פרסאות : הגיע
 זמן שכיבה יקרא קרית שמע כלו
 שיש בו רמח ריבות להסיר כל
 מו"ק מרמח אברים שבו ויאמר
 ויהי נועם והשכיבנו בלא חרתימה
 ופסוקים אחד המרבה ואחד
 הממעיט ויפקיד רוחו ונשמרו

ביד בוראו וירתודה וימחול לכל
 המצערם אותו כדאמרין מר שרי
 ומחיל לכל מאן דמצערין ליה :
 ויתן מטרתו בין צפון לדרום
 ויחלוק של שמאל ואחר כך של
 ימין וישכב ויסד חלוקו במטרתו
 ולא יראוהו קורחורת בירתו מגולה
 ואם יש שם כתבי הקודש במקום
 אשר הוא שוכב שם יכסם ואם יש
 שם חומש צדיק להצילו ברתובה
 ואל ישן פרקדן שלא יתן ידו על
 הערוה ויכו ליד עבירה ואם יש

לו

לו אשה יהיה צנוע עמה : ויזהר
 מדבר עמה נבלה פי אפילו על
 שיחה קלה שבין אשה לבעלה על
 הכל ביאורו במשפט : ובשעת
 מעשה אל יחרדר באשה אחרת
 כי כמעט עושה בניו ממזרים ואל
 יכריחנה לתשמיש אלא יפייסנה
 ואל יחיה עמה אם הנה אותה או
 ציער גורלה עד שיפייסנה ולא
 ישמש עמה סמוך לו סתיה עונה
 אחת ולא ביום כי אם בבית אפל
 וירתכוין בשערו מעשה שיחיו לו

בנים

בָּנִים שִׁילְכֵנוּ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם אִם
 לְשִׂמְחָה אֹתָהּ אִם לְהַבְרוּת אֶת הַגּוֹף
 אִם שֶׁלֹּא יִכְשַׁל בְּהוֹצֵאת זֶרַע לְבַטְלָהּ
 וְאִם יִתְכוּוֶן לְהַנָּאת עֲצָמוֹ לְהַתְקַשּׁוֹת
 מִדַּעַת לְהַשְׁבִּיעַ יָצְרוֹ וְיִהְיֶה נֹזֵהר
 בְּכָל יְכַלְתּוֹ שֶׁלֹּא יוֹצֵא זֶרַע
 לְבַטְלָהּ וְקוֹדֵם שִׁישְׁכַּב יִלְמֹד
 מַעֲט לְקַיֵּם מִצְוֹת וְהֵנִית בּוֹ יוֹמָם
 וְלַיְלָה וַיִּשְׁכַּב וַיִּשָׁן וַיִּנּוּחַ הֵנִה
 כָּל הַסֵּדֶר הַזֶּה יִנְהַג כְּלִימֵי חֶבְלוֹ
 וְעוֹד יוֹסֵף עָלָיו כִּהְנֶה זְכֵהנָה
 לַעֲשׂוֹת טוֹבָה וְרֵאת שָׁמַיִם
 וַיִּשְׁלִים

וַיִּשְׁלִים פְּרָשִׁיּוֹתָיו עִם חֲצוֹנָה
 בְּכָל שְׁבוּעַ שְׁנַיִם
 מִקְרָא וְאֶחָד תְּרַגְמוֹם וְאִם אֵין לוֹ
 תְּרַגְמוֹם יִקְרָא שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד לְעוֹ
 וַיִּקְרָא בְּנִגְיֹנוֹת כִּי הַקּוֹרֵא בְּלֹא
 נִגְיֹנוֹת הַתּוֹרָה חוֹגֶרֶת שֵׁק: וְכַעֲרֵב
 שַׁבַּת יִטְרַח לְסַעֲוֹדַת שַׁבַּת וְאִפְּלוֹ
 יֵשׁ לוֹ כַּמָּה עֲבָדִים יִטְרַח הוּא
 בְּעֲצָמוֹ לְכַבוֹד הַשַּׁבַּת הַנִּקְרָה כֹּלָה
 וּמְלַכָּה וְשִׁקוּלָה פִּנְגֵּד כָּל הַמְצוֹרֹת
 כִּי הֵא דְרַבָּא חֲרִיךְ דִּישָׂא וְרַב יוֹסֵף
 מֶלֶךְ שִׁבוּטָא: וְלִפִּי כַחוֹ יִקְנֶרֶת
 מַעֲדָנִים

מערנים לכבוד השבת ולעונג
 השבת ואל יאכל בערב שבת מן
 המנחה ולמעלה פן יפסיד סעודת
 שבת וסמוך לערב שבת יערוף
 שלחן ומטה וכסא ומנודה ויכין
 חפל כוסות וקערות ויהיה זהו
 ביין לקידוש היום ויטול צפרניו
 בכל ערב שבת וישחיו סבינו כמו
 שדרול והיה ביום הששי והכינו
 זה השחות סבין וירחץ ידיו פניו
 ורגליו סמוך לערב אחר שיעשה
 כל צרכיו וכל מה שיעשה יחשוב
 לכבוד

לכבוד שבת ויוסיף מחול על
 הקדש ועם השיכה ימשמש בבגדיו
 וידליק הנר כשירתלה השמש
 בראש האילנות קדש היום יתפלל
 תפלת שבת ויגוח ויתענג ויסיר
 מלבו כל אנוחה וכל מחשבה
 כאלו מלאכתו עשויה וכאין חסר
 לו דבר ויכבד השבת בכסות
 וקנה בפי מה שיוכל ויאכל שלש
 סעודות בשלחן ערוך ואל ידבר
 שום דבר בחפציו הצריכים לו אף
 בחפציו שמים וחשבונות של מצות

כותרי : ואל ירבה שיחה
 כי אף בדברי תורה בקושי
 התירו : ואל יפסיע פסיעה גסה
 אם לא לדבר מצוה ודברים יתרים
 אל ידבר וכל דבר טורח אל יעשה
 ואל ידבר מאזהביו שמרתו ולא
 מפל דבר עגמת נפש : כללו של
 דבר שבת נקרא יום עונג ומנוחה
 וגם יוסיף מן החול על הקדש : ואל
 יוציא דמעה מעינו וישמרנו
 בהלכותיו על פירול : במוצאי
 שבת יבדיל בתפלה ועל הכוס אם
 לא

לא הבדיל בתפלה ובא
 לעשות צרכיו קודם שיבדיל
 יברך פאי אמה המבדיל בין קדש
 לחול ויעשה צרכיו ויסדר
 שלחנו במוצאי שבת מפילו אינם
 צריק אלא לכניית וילוח המלק
 בשירותות ושבתות ובערב יום
 טוב ובימים טובים ינהג עצמו
 כמו שאמרנו : כללו של דבר
 לכל זמן בעת שמחה יהיה בשמחה
 ובמשתה אך שיהיה לבו לשמים
 שלא יוציא מפיו דבר ערוה וניכול

פה: ובעת עֶצֶב עֶצֶב מִשְׁנֹכְנֹס
אֵב מִשְׁנֹכְנֹס בְּשִׁמְחָה מִשְׁנֹכְנֹס
אֵלֶּל עַד מוֹצֵא יוֹם הַכְּפוּרִים יֵהָא
חֲדָד יִירָא מֵאִמַּת הַדִּין: תְּמִיד
בְּכָל חֹדֶשׁ יוֹם אֶחָד אִזוּ יוֹתֵר יֵשֵׁב
בְּהַעֲנִית אֹל כֵּל חִפְזוֹת יֹאכֵל לֶחֶם
וַיֵּיט וַאֲנֹתוֹ הַיּוֹם יֵהָא בְּכִי וּמִסְפַּד
בְּכִי אֵהָא הַבּוֹכָה בְּדַמְעוֹת וּמִסְפַּד
בְּאֵהָם הַסּוֹפֵד עַל מֵרְחוֹ בְּלִשׁוֹן לַעַז
מִסְפַּד מַעֲשֵׂיו וַאֲמוֹר אִזוּ לִי
שְׁעֵשִׂיתִי הֵמָּה פְּלוֹנֵי אִזוּ לִי כִפְרָה
חֲבִיתִי וּפְשִׁי לְמַלְכוּתִי שֶׁל עוֹלָם

זוּ הִיא הַתְּשׁוּבָה הַמְּעוּלָה
שֶׁנֶּאֱמָרָה עַל יַד יוֹאֵל הַנָּבִיא וְגַם
עֵתָה נֹאם יי שׁוּבוּ עָדִי בְּכָל לִבְבְּכֶם
וּבְצוֹם וּבְכִי וּבְכִסְפֵּי וַיִּתְרַחֵק עַל
עוֹנוֹתָי נַעֲרִיזוּ וְלֹא יֵשׁוּב לַעֲשׂוֹתָם
עוֹד וּבְכָל יוֹם יִתְוַדָּה עַל עוֹנוֹתָיו
הַגְּלוּיִם לוֹ כְּהוֹרֵגֵן וַיְהִי מוֹדָה
וְעוֹב וְגַל אֵ כְּטוֹבֵל וְשָׂרֵץ בְּיָדוֹ
וַיִּתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם עַל עוֹנוֹתָיו אַחֵר
תְּפִלָּתוֹ כִּפֵּי צְחוֹת לְשׁוֹנוֹ וְעַל כָּל
חוֹלֵי עַם הַקֹּדֶשׁ שִׁירְפָאוּ וְעַל
הַבְּתָאִים שֶׁלֹּא יִחְלוּ וְשׁוֹנֵי הַקֶּפֶה

ספר היראה

את כל עמו ישראל מידי גוים מרוח
דעה מקדוקי עניות ומכל מיני
פורעניות המתרגשות ונבאות
לעולם ושיחיד כל אסירי עמו
יחיד כל היולדות ושישיב לתורתו
וליראתו כל האנוסים בידי גוים
וכל חשוכי בנים שיתן להם זרע
טוב ובשר וכל אותם שיש להם
בנים שיהיו כל ימיהם ביראת השם
ושישיב השם את שארית עמו
וינקום נקמתו במהרה בימינו ועל
כל עם הקדש שישונו בדת שובתו
שלימה

ספר היראה נא

שלימה לפני הקב"ה ויקבלם
ויהודם ברת שובה שלימה לפניו
ויקרא בכל יום פרשת ועתה ישראל
שכלה יראת השם יחברך למען
יזכור תמיד לכבודו ולא
יחטא : בילאו

סוד התשובה

שלח לנו הקבה ביד עמר

תבואים ופירות חקלא

הנביא נאם יי אלהים שובנו והשינו

מכל פשעיכם ולא יהיה לכם

למכשול השליכו מעליכם את כל

פשעיכם אשר פשעתם בם ועשו

לכם לב חדש ורוח חדשה למדה

תפלותו אדם אשר פשע וחטא ונא

לחסות תחת כנפי השכינה ולהפני

בדרך התשובה אשר לך ואורה

בדרך זו תלך ביום ההוא ישליך
 כל פשעיו אשר עשה ויעשה עצמו
 באלו בו ביום נולד ואין בידו לא
 זכות ולא חובה וזה היום תחלה
 מעשיו היום פלט אורחותיו שלא
 יטעו מעגלותיו מדרך הטוב ודרך
 זו תביאנו לשוב בתשובה שלימה
 כי הוא יעשה עצמו כמשליך מעליו
 כוכד העונות ועצם החטאים אשר
 עשה ואל יבהלורו רעיוניו ולא
 יניחורו לשוב כי יבוש מחטאיו כי
 יחשוב איך אוכל להעיו פני ולשוב

ואני

ואני חטאתי ועויתי ופשעתי וכזאת
 ובזאת עשיתי עברתי ושנתי
 ושל שתאעד אין ספורות ואך אבא
 עוד לפני כבושת גנב כי ימצא כן
 בושתי לעמוד לפניו ואך
 ארמוס הצדני ואיך אשמור חקיו אל
 יחשוב כן כי הפסידת יושב כזכוב
 במתנותי הלב מרהחדש עליו בכל
 יום עופה ומביט להכשילו ומשיא
 לבו לעצה הרעה הזאת רק יחשוב
 כי כן מותת הבדא ית ידו פשוטה
 לקבל שבבים לקמן טוב לו לזהשליך

פשעיו

סוד התשובה

פִּשְׁעוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ לֵב חָדָשׁ וְכֹה
 יַעֲשֶׂה בַיּוֹם מִהֲרָתוֹ בְּהֲרִיבֵנו
 רוּחוֹ אֹתוֹ לְהִזְרֵת עֶבֶד לְבוֹרְאוֹ
 יִפִּיל תְּחִינָתוֹ לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ וַיֹּאמֶר
 אֲנִי הֵשֵׁם חֲטָאתִי עֲוִיתִי פִּשְׁעִי
 וְכֹזַבְתִּי וְכֹזַבְתִּי עֲשִׂיתִי מִיּוֹם הַיּוֹתִי
 עַל הָאָדָמָה עַד חֵיוֹם הַיּוֹרָה וְעַתָּה
 נִשְׁאַנִּי לְבִי וְנִדְבַרְתִּי אֹתִי רוּחִי לְשׁוֹב
 אֵלַיךְ בְּאֵמֶת וּבְלֵב טוֹב וְשִׁלְּמִי כָּל
 לֵב וּנְפֶשׁ וּמֵאָדָּר וְלִהְיוֹת מוֹדֵה וְעוֹבֵב
 וְלִהְשָׁלֵךְ מֵעַל כָּל פִּשְׁעֵי וְלַעֲשׂוֹת
 לִי לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה וְלִהְיוֹת

סוד התשובה נד

זְרִיזוּתְהִיר בִּירְאָתְךָ וְעַתְהֵי אֱלֹהֵי
 הַפּוֹתֵחַ יָד בְּתִשׁוּבָה וּמִסִּיעַ לְבָאִים
 לְטָהֵר פֶּתַח יִדְךָ וּקְבֵלְנִי בְּתִשׁוּבָה
 שְׁלִימָה לְפָנֶיךָ וּסְיִיעֵנִי לְרִחַתְחוֹק
 בִּירְאָתְךָ וְעֲזֹרְנִי נֶגֶד הַשֶּׁטֶן הַגֹּלֶחֶם
 בִּי בְּרִחְבּוּלָה וּמִבְּקֵשׁ נִמְשֵׁי
 לְרַחֲמֵיךָ לְבַלְּתִי יִמְשׁוּלָה בִּי
 וְהִרְחִיקְהוּ מִרְמַח אֵיבָרִים שְׂנֵי
 וְהַשְׁלִיכְהוּ בְּמַצּוֹלוֹת יָם וְתִגְעַר בּוֹ
 לְבַלְּתִי יַעֲמוֹד עַל יְמִינִי לְשִׁמְנִי
 וְעֲשִׂיתָ אֶת אֲשֶׁר אֵלַיךְ בְּחֻקֶיךָ
 וְהִסִּידוֹתֵי לֵב הָאֵבֶן מִקֶּרְבִּי וְנִרְוֶתָה

סוד התשובה

לִי לִב בָּשָׂר אָנֹכִי אֱלֹהִים שִׁמְעֵ אֵל
תְּפִלַּת עֲבָדְךָ וְאַל תַּחֲנוּנָיו וְקַבֵּל
תְּשׁוּבָתוֹ וְאַל יַעֲכֹב שׁוֹט חַטָּא וְעֵין
אֶת תְּפִלָּתוֹ וְתְשׁוּבָתוֹ וְיִדְוֶה לִפְנֵי
כִסֵּא כְבוֹדְךָ טְלִי צִי יוֹשֵׁב לְהַלְלִי
בְּעַדִי לְהַכְנִיס תְּפִלָּתוֹ לְפָנֶיךָ וְאַם
בְּחַטָּאֵי הָרִב וְעֲצוּם אֵין לִי מְלִיץ
יִפְדֵּךְ חַתּוּר לִי אֶתְרוּ מִתַּחֲרִיז כִּסֵּא
כְבוֹדְךָ וְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ וְלֹא אֵישׁוֹב
רִיקִים מִלְּפָנֶיךָ כִּי אֶתְרוּ שׁוֹמֵעַ
תְּפִלָּה וְתַמִּיד יִדְוֶה בְּתַפְלָה זוֹ
זוֹהֵה הַבְּרַךְ אֲשֶׁר יִלְךָ בְּהַזְמַת
הַמַּעֲשֵׂה

סוד התשובה נה

הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לְחַרְגִיל
עֲצָמוֹ לְהַשְׁמִיד מִכָּל חַטָּא בְּבִקְר
בַּעַת הַקִּיצוֹ מִשְׁנַתוֹ יִחְשׁוֹב בְּדַעְתּוֹ
כִּי יָשׁוּב וַיִּפְשַׁע בְּמַעֲשָׂיו וְלֹא
יַעֲשֶׂה לִפְנֵי כַחוֹ אֲפִילוֹ פְּסִיעָה אַחֲרַי
לַעֲת הַאֲזִיבֵךְ קוֹדֵם שֶׁיֵּאבֵל יִתְוַדֵּה
עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו וְאַם עֲשֶׂה עֲוֹת שׁוֹם
דְּבַר יִתְוַדֵּה עַל הַדְּבַר פְּחֻתוֹ וְהוֹרִי
הַזֶּה יִחְזִיקוּהוּ מִכָּל עֵין וְחַטָּאת כִּי
אִם יָבֵא לִידֵי דְבַר עֲבִידָה יִהְיֶה
טַמְנָה וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ אֵיךְ אֶעֱשֶׂה
הַדְּעָה הַגְּדוּלָה הַזֹּאת לְהַתְוַדֵּה
עָלַי

סוד התשובה

עליה ואהיה מאותם שג עליהם
ויפתוהו בפיהם ובל שונם יכובו לו
ולבם לא זכון עמו ולא נאמנו
בבריתו ואהיה פטובל ושרץ בידו
ואף כי אהיה בדעת קלה ומורטת
לפני בוראי ולא אוכל לעמוד פגוד
האותי מפני כבודו שעה מועטת
בזאת והעליוהו דבר זה בלבו
וכרוחו אז ישמר מעבירה : והיה
קל כצבי וגבור פארי לעשות רצון
אביו שב שמים : ואף מען עקיביו
יהא נזהר כי כל דרכיו יהיו במשקל

וכן

סוד התשובה נו

וכן אמר דוד העה למה אירא בימי
רעעון עקבי יסובני והם העונות
ומצות שאדם דש בעקביו ויהשבם
לכלום : הגיעעת האוכל ויהפש
ולא מצא את התרפים אזי יהא
מודה ומשבח לפני בוראו על אשר
עזרו משוננאו וזיכהו להזיר שעה
אחת בתשובה בערתו ובוה יאכל
אכילת שחויית : וקודם אכילת
הערב יתודה הפל כאשר אמרנו
וכן מוסן אכילה שבערב יעשה עד
זמן שביבה : ודרי לך שלשה פרקים

לשלשה

לְשֵׁלֶשֶׁה וַיְדוּם כַּמָּה יַיְנֶשֶׁה כָּל
הַיָּמִים מִיּוֹם תְּחַלְתָּ תִּשְׁבַּתוּ עַד
חֲדָשׁ יָמִים אִם עָנָה רַחֲמִימָה עַד
שִׁיתְחַזֵּק בִּירְאֵת הַבּוֹרָא וַיֵּיחַ כָּל
מַעֲשֵׂי הַדַּעִים וּבְשֵׁי שְׂמוֹר עַצְמוֹ מִן
הַעֲבִירוֹת שֶׁהָיָה רָגִיל בָּהֶם וְכַמֵּה
פְּעָמִים בָּאוּ לִידוֹ וְנוֹהַר מֵהֶם לֹא
יִרְאֶה עוֹד כִּי מִן הַשָּׁמַיִם יִסִּיעוּהוּ
וַיֵּאָף הַעֲבִירוֹת יִחַשְׁבוּ לוֹ לְזָכוֹר
וְעַל פִּשְׁעוֹ הַיָּשָׁנִים אֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ
מֵעַל יוֹתֵהוּ תָמִיד רַחֲמָה וּמִתְחַרֵּט
וּמִבְקֵשׁ עֲלֵיהֶם מֵאֵת הַמָּקוֹם
לְמַחֲוֹתָם

לְמַחֲוֹתָם סֵפֶר הַזְּכוֹנוֹת וְגַם יַעֲנֶה
וּפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם וְאִם אָדָם הַלּוֹשׁ הוּא
כְּמוֹנֵי שְׂאֵינֵנו יָכוֹל לְסַבּוֹל עֵינוּיָן
קָשִׁיּוֹת עֵנִית יִפְשַׁךְ מִתְּאוֹתָיו וְלֹא
יִמְלֵא כָּל תְּאוֹתוֹ לֹא בְּמֵאֵכֶל וְלֹא
בְּמִשְׁתֵּה וְכֵן יֵאָמֵר הַרְבֵּי רַבִּי
אֲבִרְהָם בֶּר דָּוִד שֶׁהָיָה גֵּאֲחָד
מִחַסִּידֵי עֹלָם הַגִּדְדֵי הַגְּדוֹל
הַמְעֻלָּה הַמּוֹפְלָא מְנִיעוֹת
הַמֵּאֲבָלוֹת וְכֵן פִּידֵשׁ דְּבָרָיו אֵי עוֹב
לֹא מוֹרֵי מֵלֵאכּוֹל בְּשׂוֹר וּמֵלֵשׁוֹת יִיךְ
כִּי בִיךְ מֵה שְׂאֵסְרָה תוֹרָה אֵךְ בְּעֵת
ח א 8 I מאכלו

סוד התשובה

מאכלו ועודנו תאב לאכול יניח
ממנו לכבוד הבורא מתאוותיו ולא
יאכל כפי תאוותו ודרך זה ימנענו
מהטוא ויזכרנו אהבת הבורא
יותר מתענית אחד בשבוע כי זה
בכל יום תמיד מדי יאכלו ומידי
שתיתו יניח מתאוותיו לכבוד
הבורא וישים לבו בתורה אם היה
רגיל ללמוד דף ילמוד שני דפין
כי גדול תלמוד תורה שמביאו
לידי טעשה ויהיה מיסר עצמו
בכפיית יצרו לתורה ולמצות והם

הם

סוד התשובה נח

הם יסורין של אהבה ואל ילך
במצות הבורא כאדם העושה
במקרה פעמים עשה פעמים כנית
אלא כולן יעשה בלב שלם תמיד
וא יניח בשום ענין לא מפני עזלות
ולא מפני בנשה פגון אדם רגיל
לאכול שלש סעודות בשבת מצות
ונהארה יאכל בני אדם שאינם
מתזיקים באותה מצוה אל יניח
המצוה מפני הבושה כי אוי לת
לאותה בושה אלא יעז פניו ויאמר
שימו ואסעד כוונת במצות הבורא

ח ב 8 2 וכן

וכן כל פיוצא בזה ואפילו אם יהיו
העולם מתלוצצים עליו מפל מקום
יש לו להיות כפתי בעיניהם ואל
יעבור מצוה קטנה ממצות הבורא
שעל זה נאמ באהבתה השנה
תמיד כלומר באהבתה של מצוה
תהיה שונה ופתי להניח כל עסקך
ולרוץ בה ודוגמת זה מצינו ברבי
אלער בן פדרת שהיה יושב בצד
שוק התחתון של צפורי ועסק
בתורה וסדינו נוטל בצד שוק
העליון והיה נראה כפתי בעיני
העולם

העולם בשביל אהבת מצות
הבורא לעסוק בתורה פרק פיצד
מערבין בעירובין ואם עשה כף
ונפטר בחצי ימיו נותנין לו שכר
כלו חי כל שבעים שנה ימי שנותיו
במצות ויש שהערה בחכמתו
מתוקה שנת העובד אם מעט ואם
הרבה יאכל אם ימיו מרובין או
מועטין שכרו של מועט כשכרו של
מרובה משרה פרנס ארץ ישראל
ארבעים שנה ושמואל הנביא פרנס
עשר שנים ושקלן הכתוב כאחד

סוד התשובה

זכרתי ב משה ואהרן בכהני
ושמואל בקוראי שמו משל למלך
ששבר פיעלים והתחילו במלאכה
לעשות באמונה ואמר המלך
לאחד מהם בוא ונטייל במדינות
בנות ופרדסים תלך עמו כל היום
והאחרים טרדו במלאכתן לעת
ערב באו למלך ואמרו לו הן לנו
שכרנו ובא איתו שטייל עם המלך
ושאל שכרו כמו כן אמרו האחרים
למה יש לך ליקח הלא לא טרחת
כל היום כולו באמונה במלאכה
השיב

סוד התשובה

פ

השיב להם על ידי לא נשאר לפעול
וראיה המלך שהדין עמו ונתן לו
שכרו כן הוא כתוב במדרש
תנחומא: ואל ידמה השב בנפשו
לומר למה זה הכל אינני לריק
נלתיזהו כחי אכלה פי איך תעמוד
השובתי לפני עונתי וכל מה
שאכל לעשות לא יועיל בפני
העונות אשר עברו עלי אלא יאמר
יחבטו הקב"ה על ידי יחוקאל
הנביא כי פשעיתם לא יזכרו עוד
זכרתי והדשע אשר ישוב ככל
ח ד 8 4 הטאתיו

חטאתיו אשר עשה ושמר את כל
 חקותיו ועשה משפט וצדקה ויהי
 יחיה לא ימורתי וכל פשעיו אשר
 עשה לא יזכרו לו עוד בצדקותו
 אשר עשה ויהי ויעד מקרא מלא
 כתוב על הגבהלים על עונותיהם
 לחוק ידיהם לשוב דכתיב ואמר
 בן אדם אמור אל בני ישראל בן
 אמרתם לאמר כי פשעינו וחטאתנו
 עלינו וחס אנהנו נמקיט ואין נחיה
 אמור אליהם ה' אני ואם י' אלהים
 אם אחפזין במורתי הרשע כי אם

בשוב

בשוב רשע מדרכו ויהי שובו שובו
 מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית
 ישראל וכי כל עבדיו הנביאים
 הזהיר אתנו השכם ושלוח על
 עסק התשובה וגם רבותינו חכמי
 הדורות הזהירו מאד על התשובה
 ואמרו ושוב יום אחד לפני מיתתך
 ואמר גהולה מעלתם של בעלי
 תשובה מצדיקים גמורים ויהי שאם
 במקום שבעלי תשובה עומדים אין
 צדיקים גמורים עומדים וגהולה
 תשובה שמגיעת עד כסף חכבוד

דכתיב

דכתוב שובה ישראל עד יאלהיה
 והיא מן הדברים שנבראו קודם
 בריאת העולם וכן אמרו במדרש
 בפ' בראשית ויאמר קין אל יגדול
 עוני טעונוא שעשה תשובה ולכך
 יש בפסוק זה תיבות לפי שהתשובה
 עולה עד כסא הכבוד ורקיעים
 ואוירים ועו התשובה יבא לציון
 גואל וכב ובא לציון גואל וגו' ואין
 מי אשר יוכל לידע ולהגיע עד היכן
 כחה של תשובה לכך כל איש ירא
 וחרד ושיב אל לבו ויראת הכבוד
 וישוב

וישוב

וישוב מכל חטאתיו ויבין לב הדרש
 ונקי וטהור לעבוד את בוראו וינהג
 ארץ עצמו בכל אשר אמרנו ועוד
 יוסיף כהנה וכהנה ויהיה ערום
 ביראה לחשוב מחשבות איה וכל
 ליראה ארץ י הנכבד והנורא
 ולעשות חפצי בוראו בינו ובין קונו
 ולא לעני אדם להתפאר ואשר
 החובה והמקרה וכל העולם לא
 נברא אלא בשבילי שני סוף דברונו
 כי זה כל האדם וזהו כל העולם
 לא נברא אלא לצוות לזה

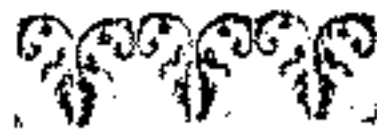
ברי

קרבן תענית

במה אקדים אפי' לאלהי
 מרום האקדמו בעולת
 בעולות בני שנה הירצה באלפי
 זדוני ואם הוא מכפר למכיר
 וכופר ואם יש תקומה לאיש
 חטא ומרמה הישאד פליטה
 לבוחר עלטה ואם יעבור לי
 עון פלילי הימחול עונות למלא
 זדונות ואם יש תשובה לאוחז
 משוכה היפתח שערי לרום

חזריו

ברוך רחמנא דסייען :
 ברוך לעולם אמן ואמן :

קרבן תענית

הצרינו: היסלח ויפנה לחוטא
ושונא: הימצא רפואה בהתמיד
חטאת: יהיה בסותו מבטל
זכותו: הישמח בבוראו ויצו
השיאו: הנני מתחרט וראשי
מכרט: ירא ווחל וענשי מיהל
ואני תוצילנה ושאו תהילנה
ופני ופלו וישר וואלו: ונפשי
דואגת ועיני זולגת: לבושי קרוע
וראשי פרוע: לישוני נואקת
לחכי דונקת: גרוני נחר ועדי
שחר: ודיאה צומקת ומרה

דוחקת

קרבן תענית סד

דוחקת: וכבר נימלה וטחול
נבטלה: ולבי נשפק והודי נהפך
ומעי חמרמרני ושני נשברו:
ועדרה נפרקת ונעברה מפרקת:
נירך צולע והכף צולע: ומתני
והלני וברכי כשלו: והלב ניטוח
ונשפק המוח: וכחש בשרי ובלה
שארי: ונשפק דמי ונהפך צלמי:
וני אסורות ורגלי קשורות:
מוטי קבוע והטאירנוע: כל זה
גרמתי בעת אשמתי: בהיותי
נמשך בדרכי מחשך: ואודי גרע

יער

קרבן תענית

יצרי הרע: חמסי עליך וריבי
אליך: יצרי הרע חגף ומרע כלב
שומטה לתוכה נוטה: ערל וטמא
לערוך דומה: קשת דרכת זדמים
שפכת: מקדש טמאת ושקוץ
גדמת: עולם הרגות והשם הנעסט
קצצת ומיעות בשלש פטיעות:
בלבך נמרת וענשי גרמת: דרכי
הכשלת ואותי השלכת: ירדת
להכשילני ונמית להשכילני: עד
השמיתני ולמכני עלך שמתני:
אויבי שמעתך ועלי שמתיד:
לארון

קרבן תענית סה

לארון ולשר: מנפש ועד בשר:
מדוע הקלותני ולנפול דחיתני:
השם יעכרך ולעד יעקרך: במגל
נטושה ובחרבו הקשה: ובספר
כריתות תמכר לצמיתות: הנני
עומד לפניך יי אלהי באשמה
בבושר פנים בנערה בראבון
בהרהור בנדי בזעם בהרפה
בטל טול ביסורין בכלימה
בלחיצה במנערת בנופה בסערה
בעצבון בפחד בצרה בקפדה
ברעש בשגעון בתמהון לבב איני

קרבן תענית

יודע על מרוצתך מבקש מחילה אם על
טמאת מקדש או על הריסת
מזבחות או קיצוץ נטיעות ואם על
מקדש של מעלה או על מקדש של
מטה גלוי וידוע לפניך שאין בי כח
לעמוד על הבקשה קו על המחילה
בי עונותי עברו ראשי כמשה כבוד
יכבדו ממני אם רשיעתי אללי לי
בהיותי מטיל מום בקדשי שמים
אל מי אשא עיני לבא עמי והנה
חסאי מניעים לכל המעלות עברתי
על הכלל ועל הפרט לא נשאלתי
תלם

קרבן תענית

טו

תלם שלא העמדתו בו צלם לאוי
ואבוי איד אעלה אל אבוי והלובן
איננו אתי גדול עוני מנשוא ארבע
מיתורת ביה דין לא יכולוני אין
מספר לגדודי מלקות שנתחייבתי
לשמים היש מקורה מים שיוכל
לטהרני והנה כל ארבעים סאה
של מימי אוקיאנוס נעשו רפש
וטיט מטנוף חלאתי בכל ההרים
הרמים פניתי מזבחות ומאברי
עשיתי כהני הבמות : פניתי אל
האלילים ועשירתי פסילים :
ט ט 2 9 ועברתי

קרבן תענית

וְעַבַדְתִּי אֶת הַבְּעָלִים : חֲטָאתִי
וְשִׁנִּיתִי וְהֵעוֹתִי וּפְנִיתִי : הַשְּׁגָתִי
גָּבֹל וְזָרַמְתִּי מִבּוֹל : וּבְרִירַת
הַקֶּשֶׁת שָׁמַתִּי לְמוֹקֶשֶׁת : עַבַדְתִּי
לְבַעַל כַּחֲשֵׁתִי לְאֵל מִהַעַל :
חֲשַׁבְתִּי רָעָה דְבַרְתִּי תוֹעָה : דְּרָכֵי
שַׁחַתְתִּי וְלִטּוֹלֵן הִלְכֵתִי : רַחֲקֵתִי
שָׁעָה וְלִבִּי תָעָה : וְהִנְנִי יוֹשֵׁב
וּמְרַסֵּה חוֹשֵׁב : גְּבַה עֵינַיִם קֶצֶר
אֲפִים וְאֵין בְּרַגְלַיִם : יוֹעֵץ בְּלִיעַל
וּמֵלֵא טִינָה וְרוֹחַק רַגְלֵי הַשְּׂכִינָה :
אֲנִי לִי עַל פְּנֵקֵסִי וְאֲבוֹי נְעוּרֵתִי :
טְשִׁמוּעַ

קרבן תענית

סז

מִשְׁמוּעַ נְבִיחָתִי טְרָאוֹת פֶּה דוֹבַת
נְבִלוֹת יוֹצִיא מִרְגְּלֵיֹת : וּמִי שֶׁלֶמֶד
חוֹבָה הֵישִׁימִי שִׁילְמֵד עָלָיו זְכוּרַת
טַבְעֵתִי בֵּין מְצוּלָה בְּאֵתִי בְּמַעֲמָקֵי
מַיִם שְׁבוּלָה שְׁטַפְתָּנִי כָּל אֵלֹהִים
עֲשִׂיתִי וְהֵחֵרְשֵׁתִי טַמְאֵתִי עוֹלָם
וְסַכַּלְתִּי וְעוֹד הוֹסַפְתִּי טוֹמְאוֹרַת
וְדוֹנוֹת אֲשֶׁר לֹא יִסְפְּרוּ מְרֹב וְאֵינִי
מוֹצִיא מְקוֹם לִזְכוּתִי אֵלָּא שֶׁהִנַּחַת
לִי חַיִּי שָׁעָה לְהִדְהֵר תְּשׁוּבָה וְאִם
אֵין אֵתִי מְקוֹם שְׁאֵינְנוּ מֵלֵא מִפְּרָה
לְפָה בְּטוֹמְאֵתִי זְכוּר עֲשִׂיתִי לְמִדְרַת

קרבן תענית

חסדוּתְךָ שְׁאִינְךָ חֶפְזִין בְּנִקְמָה וְלֹא
תִמְאַס יָגִיעַ בְּפִיךָ וְלֹא תֵאָכַד
הָעוֹלָם מִפְּנֵי הַשּׁוֹטִים וְקִרְאֵת
שָׁלוֹם לְשׁוֹבְבִים בְּאֶמְרֶךָ שׁוּבוּ בָנִים
שׁוֹבְבִים שׁוּבוּ שׁוּבוּ מִדְּרַכְכֶם הֲרַעִים
וְלֹא מִזֶּה תָמוּתוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנֵאֱמַר
אָמֹר חֵי אֲנִי נְאֻם יי אֱלֹהִים

וְהִשְׁבּוּ וְחִיו :

רבוז

הָעוֹלָמִים עַל יְדֵי חֲסִידְךָ
הוֹדַעַת תִּקְוָן לְמוֹרְדֶיךָ
וּבְטָרֵם הָעוֹלָם בְּרֵאת הַזְּרוֹרֹת
מִרֵּאשׁ קִרְאֵת וּבְמַה הַזְּרוֹרֹת עָלוּ
בְּמַחְשְׁבָה

קרבן תענית סח

בְּמַחְשְׁבָה וְסוּף לֹא בָאוּ לְגַמְרֵי
פְּעוּלָה בְּהַיּוֹרֶךָ צוּפָה קוֹדֵם
תּוֹלְדוֹתֵיהֶם מַעֲשֵׂיהֶם
וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם מְנַעַת יְצִירַתְם לְמִנוּעַ
פְּשַׁעִם וְעוֹנָם וְחַטָּאתָם וְאִם הָיִיתִי
מִכְּלָלִים לֹא הוֹצֵאתָנִי לְאוֹר הָעוֹלָם
וְאַחֲרַי שְׁעִמָּהֶם לֹא כָלִלְתָנִי לְהַטִּיב
לִי יְצִירַתְנִי וְאִם חָטְאִי נִגְיַעִים לְכָל
הַמַּעֲלוֹת אֲפֹשֶׁר שֶׁהִנַּחְתָּ לִי מְקוֹם
בְּמַחְתָּרֹת לְקַבֵּל אוֹתִי מִצַּד עֲתָרָת
וְנָתַתָּ לִי מְקוֹם תַּחַת כְּסֵא כְבוֹדְךָ
לְטַבּוֹל וְלַעֲלוֹת נְטוּמָאָה לְטַהֲרָה :

ט ד 9 4 ואתה

קרבן תענית

וְאַתָּה פָּרַחְמִיךְ הַרְבִּים תַּחֲיִינִי
וּמִתְהוֹם הָאָרֶץ תִּשׁוּב תֵּעֲלֵנִי וְהִנֵּנִי
מוֹדָה בְּמִקְצֵת שְׁאֵינִי יָכוֹל לְסַפֵּר
הַכִּלְלִים כֹּל שֶׁכֵּן הַפְּרִטִים אֲנִידָה
וְאֶסְפְּרָה עֲצֵמוֹ כְּסִפְרֵי הַטְּאֵאתִי
אֲדִיעֶךָ וְעוֹנִי לֹא כִסִּיתִי אֲמַרְתִּי
אֲוֹדָה עָלַי פֶּשַׁע לִי וְאַתָּה נִשְׂאת
עוֹן סֵלָה וְנִסַּל עַל פְּנֵי אֲדָמָה אֲכַפֶּה
קוֹסֶמָה אֲנִיד אֲשַׁמָּה בִּידְאָהוּאִיסָה
וְאֲוֹדָה פֶּשַׁע וְאֲנִיד בְּצַעִי בְשִׁפְהַ
רִפְּהַ וּבְרוּחַ כְּפוּפָה וְאַצְעֵק בְּקוֹל
מִרְיָ וְאֶתְחַלְחַל וְאֶמַר אֱלֹהֵי

הכעסתי

קרבן תענית סט

הַכְּעַסְתִּי בְּרִיתוֹ הִפְרַתִּי גְדָרָיו
פְּרִצְתִּי דְרָכֵי כְּאִסְתִּי חֲדָרוֹ
בְּעִרְתִּי וְהוֹדִי חֲסֵרְתִי זְכוֹתֵי
הַפְּטוּדָתִי חֲצִדִּי רַמְסֵתִי מְהָרָיו
טְטֵאתִי יְדִידִי שְׁנֵאתִי כְּרִיתוֹת
הִפְרַתִּי לְאוּן פִּרְעֵתִי מְרָרִים
הַגְּדַלְתִּי נְדָרִים חֲלַלְתִּי סְפָרָיו
בְּטַלְתִּי עֲרִיּוֹת הֵעֵרְתִּי פְשָׁעִים
הוֹסַפְתִּי צְדָקוֹת חֲסֵרְתִי קְרוֹבָיו
הִרְחַקְתִּי רְחוּקָיו הִקְרַבְתִּי
שְׁבוּעוֹת חֲלַלְתִּי תוֹרָה שְׁבַכְתִּי
וְתוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה מֵאַלְפֵי וְעַד תִּי

עברתי

קרבן תענית

עֲבַרְתִּי לְאִנְשָׁאֵרוֹ לְאִוִּן וּפְרִיחוֹת
שֶׁבְכֶלֶן לֹא נִבְשַׁלְתִּי וְאִךְ אִשָּׁא
רָאִשִׁי וּפְנֵי וְעֵינַי לְפָנֶיךָ וְאָמַר צְדִיק
אֲנִי וְלֹא חָטָאתִי אֲבָל חָטָאתִי וְגו' .
עַל חֲטָא שְׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ בְּרִצּוֹן
עַח שֶׁל בְּשִׁגְגָה עַח שֶׁל בְּזִדּוֹן
עַח שֶׁל בְּיֹדְעִים עַח שֶׁל בְּלִי
יֹדְעִים עַח שֶׁל בְּגִלּוֹי עַח שֶׁל
בְּסִתְרֵי עַל חֲטָאִים שְׂאֵנו חַיִּיבִים
עֲלֵיהֶם אֲשֶׁם עוֹשֵׁה קֶרֶבֶן
עוֹשֵׁה חֲטָאֵת עוֹשֵׁה מִתְרָה
בְּיַדֵּי שָׂמִים עוֹשֵׁה כְּרִדֵּת עוֹשֵׁה
מַלְכוּת

קרבן תענית ע

מִלְקוֹרֵת אֲרֻבְעִים עוֹשֵׂה אֲרֻבְעֵי
מִיתוֹרֵת בֵּית דִּין הַכֹּל תִּמְחֹל
וְתַעֲבִיד אֲשֶׁר נִוְאלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ
רִבּוֹן הָעוֹלָמִים חֲקֵרְתִּי
פְּעוּלוֹתַי וּפְשָׁפְשֵׁתִי
זְכוּתִי וְלֹא מְצָאתִי לִי זְכוּרֵת בְּלִתִּי
רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים כִּי אִם לְתֵרֵת לִי
מִתְנַת חֲנוּם תּוֹסֶפֶת עַל כָּל הַזְּכוּמוֹת
אֲשֶׁר גִּמְלָתִנִּי מִשְׁעֲלִיתִי כִּמְחֻשְׁכָּה
עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאִם לֹא יֵשְׁבֵי זְכוּרֵת
וְאֲבִלְתִּי הַנִּאֲוֹתִי וְקִבַּלְתִּי עוֹלָמִי
יֵצֵא נֶאֱחָפִין מִכְּתָר הַרְחָמִים דְּרַךְ
נְתִיבוֹת

קרבן תענית

נְתִיבוֹת הַמַּחֲשֶׁבֶה לְרֵבִינֵי
גְדוֹלְתְּךָ וְגִבּוֹרְתְּךָ וְאַתְּ פֶּאֶר בְּנִצַּח
הוֹדֶךָ וְאַתִּי סוֹר בְּמַלְכוּתְךָ וְאִם
אֶצְטַדֵּךְ מִיָּם לְעֹלֹת מְטוֹמָא
לְטַהֵר יֵצְאוּ מִיָּם חַיִּים מִמְּעוֹן
הַגִּמְשֵׁךְ מִלְּוִבָן הַעֲלִיּוֹן דְּרָךְ
רְחוּבוֹת הַנְּהַר וְלִקּוֹ הָאֶמְצֵעֵי מִיָּבִין
לְבוֹעוֹ נְהַר פְּלִגְיוֹ וּמְעֵין מִבֵּית יֵ יֵצֵא
וְבוֹ אֶטְבּוֹל וְאַמְהַר וְאַמּוֹל עֲרַלְתִּי לִי
וְלֹא אֶשׁוּב עוֹד לְרַעְיוֹן פָּנַי וְאַתָּה
בְּרַחֲמֶיךָ תִּהְיֶה כְּעֹרְתִי וְתִרְגֵּן בִּי
כַח לְעֵשׂוֹת חֵיל וְרַעֲבִיר מִמְּנֵי

טומאת

קרבן תענית עא

טוֹמְאָת יֵצְרֵי הָרַע תְּתוֹס תְּלֵאֲרֵהוּ
תֵּאֲבִדְהוּ תִבְטְלֵהוּ תִגְדַּעְרֵהוּ
תִגְדַּכְהוּ תִהַרְסֵהוּ תִתְקַרְהוּ
תִזְנִיחֵהוּ תִחַרְתַּכְהוּ תִטְבַּחְהוּ
תִיִסְרֵהוּ תִכַרְתֵּהוּ תִתְלַקְטֵהוּ
תִמְגֵרֵהוּ תִנְעֵרֵהוּ תִסְלַקְרֵהוּ
תִעַקְרֵהוּ תִפְגֵרֵהוּ תִצְמִירֵהוּ
תִקְצֵצֵהוּ תִרְצֵצֵהוּ תִשְׁחַטֵהוּ
תִתַּכְהוּ תִעֲבִירֵהוּ מִן הָעוֹלָם
וּבְחַסְדְּךָ תִצְמִית אֲזוּבֵי וְכוּ יִתְמוֹ
חֲטָאִים וְכוּ אִם אֵרַת הַדָּבָר הַזֶּה
תַּעֲשֶׂה אֶמְהַר לְבָבִי וְאִשִּׁד אֶת

נתיבותי

קרבן תענית

נְתִיבָתִי: וְהִקְרַב וְהִכְרַעִים אֶרְחֹץ
בְּמַיִם: וְעֵינַי יֵאִירוּ וְעַפְעָפֵי יִשִּׁירוּ:
וְנִשְׁמַתִּי תִיחַדֵּךְ וְנַפְשִׁי תִפְאָרְךָ:
אֵף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲדֶךָ וְלֹא אֵמָה
יָמִין וְשִׁמְאֵל כֹּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי
מֵאֲחֻמּוֹל וְאַלְךָ בְּאֹזֶר הַנִּשְׁמָה
הַמְהוּרָה אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְנוּדָה:
וְאֵעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ עוֹלוֹת וּבָחִים:
וְעַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי אַחַח שְׁאַלֵתִי מֵאַתָּךְ
לְהִכִּין לִפִּי לְעִבּוּדֶיךָ וּלְהוֹדִיָּךְ
בְּהַלְמוֹד תוֹדִתֶךָ וּלְקִיָּים כָּל
בְּצוּתֶיךָ וְאַנָּה בְּעַל הַחֶסֶד כֹּל יוֹדֵךְ
אִפִּים

קרבן תענית

עב

אִפִּים תְּדַיְנֹנִי וְאַל תַּעֲלֵנִי מִן הָעוֹלָם
הַזֶּה בְּחַטִּיפָה עַד שֶׁאֲבָרוּר מְנָה
יָפָה וּמְדוּר לְנִשְׁמָה הַמְהוּרָה
בְּמִשְׁכִּיזֵת הָאוֹרָה אֲשֶׁר הֵם
סְדוּרִים בְּסִדְרֵי הַתּוֹרָה וּמִשְׁמֵן
אֲפִרְסֵמוֹן וּמִטַּל חֶרְמוֹן רַתְרָבָה
חֶלְקֵי וְתִשְׁלִים חוֹקֵי וּכְחֵי הָעוֹלָם
הַבָּא תֵן לִי חֶלֶק כָּלִי קִצְבָה וְדַעַת
חֲדָרִים נִחְלָה כָּלִי מִצָּרִים וְגַם בַּעֲהוּ
רַחֲמֵי וְדַבְרֵי תוֹרָתְךָ הַתְּמִימָה
תוֹדִיעֵנִי וְאֵהִיָּה אֲחֻב לְמַעַל הַ
וּנְחַמְד לְמִטָּה וְאַמְתִּי מוֹטְלָת עַל
הַבְּרִיּוֹת

קרבן תענית

הבריות ותלמודי מתקיים בידי
ואתנהל שני שלמים יהדיו יהיו
תמים ואעבוד לפניך מאהבה
ובטרם תלקח נפשי מגופי יהיה
תלמודי סדור ושגור בפי ולא
אבוש בשערי פלטרך ואזכה
לטייל בתענוג חצריך ולראות
בטובת בחיריך ועיני תראנה
ירושלם וציון וההוד והנצח ונה
אפריון ונגה אש להבה הדבק
בחשק האהבה וחי העהב ותעלני
בחה אל מעין הטוב שאין לו
קצבה

קרבן תענית עב

קצבה ואפטר באהבה רפה ואל
תפלת לך וכו מי אל כמוך
וכו תתן אמת וכו:
יהיו לדצון אמרי פי
והגיון לבי לפניך
” צוד”
וגואלי

סדיך רחמנא דסיענא מדיש ועד פאן

אגרת התשובה

לחוב רבינו יונה החסיד זצ"ל

אֶהְרִי יי אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאוֹתוֹ
תִּירְאוּ וְאֵת מִצְוֹתַי
תִּשְׁמְרוּ וּבְקוֹלוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֹזְרוּ
תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבְּקוּן מִי לֹא יִדְאֶיךָ
מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לֹךְ יָאֵתָה כִּי בְּכָל
חַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאִן
פְּמוֹדֶיךָ סוּף דְבַר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת
הָאֱלֹהִים יִרְאוּ וְאֵת מִצְוֹתַי שְׁמוֹרָה כִּי
זֶה כָּל הָאָדָם יִרְאֵת אֱלֹהֵינוּ יִשְׁתַּבַּח

שמו לעד יסוד התורה מקור כל
המצות והאזהרות והמוסרים שנא
יראת יי מקור חיים לסוד ממוקשי
מות : ומצוה נאווה וחומה נשגבה
גדולה ובצורה עד שמים אשר לא
תסור כל היום מכל נפש יראת
שמים כמו שנאמר כי אם ביראת
יי כל היום וירח שמש היראה על
הנפש ועל כל מצפוניה למשול
ביום ובלילה ברעיוניה וזה הדבר
יסוד הנפש שנאמר זכרו זאת
והתאששו השיבו פושעים על לב
והתאששו

והתאששו הוסרו כמו ואושי
יחיטו ויראה בכל עת אור הבושה
על פני האדם שנא ובעבור תהיה
יראתו על פניכם לבלתי תחטאו
וארזל זו הבושה שהיא נכרת על
פני האדם מלמד שהבושה מביאה
לידי יראתו מפאן אמרו סימן יפה
לאדם שהוא ביטח את יי אלהיו
תירא אורו תעבוד וכו' חזק
ובשמו תשבע עבדו את יי ביראה
וגילו ברעיה עבדו את יי בשמחה
בואו לפני ברונה והירדו כי יאמרו

אליכם בניכם מה העבודה הזאת
 לכם והגדתם לבניכם לאמר
 העבודה היא שאנו חייבין להיות
 עבדי השם יהי שמו מבורך לעולם
 ולעולם עולמים אשר ברא כל
 היצור לעבוד לפניו כל הנקרא
 בשמו ולכבודו בראו ולנו חלק
 ונחלה ביבודתו מכל הגוים
 והלשונות אשר הוציאנו מארץ
 מצרים מבית עבדים להיות לו
 לעבדים והעבד חייב לעשות
 עבודת רבו עיקר מלאכתו ואם

עבודת

עבודת עצמו עיקר אין זה מדרת
 העבד אין זה כי אם רוע לבו בחקת
 עבודת רבו לפיכך אנו חייבין
 לעשות עיקר מלאכתנו תורה
 ודארה ומעשים טובים והיא שאמר
 באבות דרבי נתן ורבי יהודה
 הנשיא אומר העושה תורתו עיקר
 ומלאכתו טפלה עושין אותו עיקר
 לעולם הבא הנה הארץ פתח
 דברינו במצות היראה והעבודה
 זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי
 אותו בחורב על כל ישראל חקים

ד י 4 ומשפטים

וּמְשַׁפְּטִים הוֹדִינוּ הַנְּבִיא עַתָּה
 בַּמִּקְרָא הַזֶּה לְזִכֹּר הַתּוֹרָה הַמְצִוָּה
 כִּי הוֹכִירָה מְבִיאָה לַיָּדִים עֲשִׂיהָ וְכִמוֹ
 שֶׁנֶּלְמַעַן תּוֹכְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל
 מִצְוֹתַי וְכַגֵּל הַדְּבָר הַזֶּה יָבֵא אֵלֵינוּ
 הַנְּבִיא זֶה כִּי כִּמוֹ שֶׁמִּפּוֹדֵשׁ אַחֵר
 הַמִּקְרָא הַזֶּה הֵנָּה אֲנִי שׁוֹלֵחַ לָכֶם
 אֶת אֵלֵינוּ הַנְּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְיָ
 הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא עַל כֵּן יֵשׁ לְהוֹכִיר
 אִישׁ אֶת אֲחִיו וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ דְבָרֵי
 תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ יִשְׁתַּבַּח בְּשֵׁמִים
 וּבְאֲדָרָן וְכָל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה בְּזֵאת

שנאמר

שֶׁנֶּאֱמַר הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּי רַחֲמֶיךָ
 וְלֹא תִשָּׂא עֲלֵינוּ חַטָּא וְעַל חַבְלֵי יֵשׁ
 לָנוּ לְהוֹכִיר לְחֻבֵּרָנוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
 נִכְשָׁלִים בָּהֶם רַבִּים וְהַדְּבָרִים
 הַנְּעֲלָמִים מֵעֵינֵי רַבִּים לְחֻזֵּק יָדַיִם
 רְפוּת וְנִכְשָׁלִים אֲזָרוּ חֵיל : כָּל אִישׁ
 יִשְׂרָאֵל חַיִּיב לְהַנִּיחַ תְּפִילִין בְּשַׁעַת
 תְּפִילָה וּבֵעַל קֶרֶי אֵינוֹ חַיִּיב מִבִּילָה
 כִּדְרֵי לְהַנִּיחַ תְּפִילִין אֲלֵא מוֹרְתוֹ
 לְהַנִּיחֵן כִּלְאֵי מִבִּילָה וּמִי שֶׁאֵין
 הַדְּבָר נוֹחַ לוֹ לְהַנִּיחַ תְּפִילִין בְּבֵית
 הַכְּנֻסֶת לְכָל הַפְּחוֹת יִנַּחֵם בְּבֵיתוֹ

ויקרא

אגרת התשובה

וַיִּקְרָא פֶּרֶשֶׁה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל קָרִית
שְׁמֵעוּהָ תְּפִילֵן צְרִיכִין עֲבוּד לְשִׁמְן
וְשִׂיחוּ הָאוֹזְכְּרוֹת נִכְתָּבוֹת לְשִׁמְן
שִׁיזְכוּר הַסּוֹפֵר בְּשַׁעַר שְׁהוּא
כּוֹתֵבֵן כִּי הָאוֹזְכְּרוֹת הוּא כּוֹתֵב וְלֹא
יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִן הַתְּפִילִין עַד שִׁיִּסְלַק
אוֹתָם מֵעַל רֵאשׁוֹ וּמֵעַל זְרוּעוֹ וַיִּנַּח
שֶׁל זְרוּעַ תְּחַלֵּה וְאַחֲרַי כֶּךָ שֶׁל רֵאשׁ
כְּשֶׁמִּנִּיחַ תְּפִילִין בְּרֵאשׁוֹ יִנַּחֵם
בְּמָקוֹם שַׁעַר וְלֹא בְּמִצְחוֹ שְׁהוּא
מָקוֹם שְׂאִיז בּוֹ שַׁעַר וְהַמְקִיִּים מִצּוֹת
תְּפִילִין סוֹפּוֹ לְקִיִּים כָּל הַתּוֹרָה לְפִי

שְׁהוּא

אגרת התשובה עח

שְׁהוּא מִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת
שָׁמַיִם בְּמִצְוַת זֶה וּמִתּוֹךְ כֶּךָ תֵּבֵא
בְּלִבּוֹ יִרְאֵת שָׁמַיִם לְבַלְתִּי יַחֲטֵא
שֶׁנִּוְהִיָּה לָהּ לְאוֹת עַל יָדָהּ וּלְזִכְרוֹן
בֵּין עֵינָיָהּ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיָּהּ
וְאִדּוּל חֲסִינִיחַ תְּפִילִין וְקוֹרֵא קְרִיאַת
שְׁמַע זֶה הִיא קְבֵלַת עוֹל מַלְכוּת
שָׁמַיִם שְׁלִימָה וְהַעוֹלָם כּוֹלוֹ נִבְרָא
לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם
וּמִי שְׂאִיזוֹ מִנִּיחַ תְּפִילִין יֵשׁ עָלָיו
קָרוֹב לְשֶׁלֶשׁ מֵאוֹת עוֹנֵשִׁין בְּכָל
שָׁנָה וְהַמְנִיחַן בְּכָל יוֹם יֵשׁ בֵּידוֹ

זכיות

אגרת התשובה

זכירת לאין תכלית אחול פושעי
ישראל בנופן כגון קרקפתא דלא
מנחא תפלין מעולם וכל המתעטף
בציצית קדושתו כפולה מחבירו
שנאמר למען תזכרו ועשיתם את
כל מצותי והייתם קדושים
לאלהיכם וכן אחול בספרי והייתם
קדושים כל מד שהציצית מוספת
קדושה וצריך שיזהו חוטין שזרין
ושירחק מקום חוטי הציצית
משפת הטלית מזה ומזה כמלוא
קשר גודל וזהו שיהיה בתוך

שלש

אגרת התשובה עט

שלש אצבעות : וחיב אדם לקבוע
מזוזה בכל השערים בין בביתו בין
בכל החדרים בין בכל העליות
אפילו הם עשירים או יותר ואחול
כל מי שיש לו תפילין בדאשו
ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה
בפתחו מובטח לו שלא יחטא שנה
והחוט המשולש לא במהרה

ינתק :

והחיב אדם להתפלל בכל יום
ואסור למעום כלום
קודם שיתפלל שנאמר ועבדתם

את יי אלהיכם וברך את לחמך
 ואת מימך עבודה זו היא תפלה
 ולא יעשה מלאכה קודם שיתפלל
 והמשכים לפתח חבירו ומקדים
 לו שלום קודם שיתפלל כאלו
 עשאו במה ועיקר מצות תפלה
 שיכוין את לבו בשעת התפלה
 ויטהר מחשבתו מכל עסקי
 שנאמר ולעבדו בכל לבבכם ובכל
 נפשכם וארזל בספרי איזו היא
 עבודה שכלב הוי אומר זו היא
 תפלה: ויעמוד בשעת תפלה

בידאה

בידאה ובפחד שנאמר עבדו את יי
 בידאה וארזל אין עומדין להתפלל
 אלא מתוך פחד ראשו אס התפלל
 ולא כיון צריך לחזור ולהתפלל

אבל אם כיוון לבו בברכה ראשונה
 אף על פי שפשע ולא כיוון לבו
 בשאר הברכות אין צריך לחזור
 ולהתפלל ובשעה ששליח צבור
 חוזר ומתפלל חייב לענות אמן על
 כל ברכה וברכה ויכוין לבו בכל
 ברכה וברכה כדי שידע על איזו
 ברכה הוא עונה אמן ויש לו בידת

שכר

אגרת התשובה

שָׁכַר כְּפֹל וְהָרִיזָה כְּמִי שֶׁהִתְפַּלֵּל
 שְׁתֵּי פְעָמִים זו אַחַר זו וְאָמְרוּ רַחֵם
 בְּמַדְרֵשׁ אִם הִתְפַּלַּלְתָּ וְלֹא כֹונֶת
 לְבָבְךָ וְחֹזֶרֶת וְהִתְפַּלַּלְתָּ תֵהֵא
 מְבוֹשֶׁר שֶׁתְּפַלְתֶּךָ נִשְׁמַעְתָּ וְלֹא
 יִשְׁחָה בְדַבְרֵי הוֹלֵין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת
 וְכָל הַמְּסַפֵּר בְּעַסְקֵיו בְּבֵית הַכְּנֶסֶת
 כֹּל זְמַן שֶׁשְׁלִיחַ צְבוּר מִתְפַּלֵּל הָרִי
 זָה חוֹטֵא וְתַחַת כּוֹנֵעַת הַבְּרוּרִים
 וְגַם כֹּל הַקָּהָל חַיִּיבִים לְהוֹכִיחוֹ
 וְלִחְשׂוֹךְ אוֹתוֹ מִחֲטוֹא לִשְׁם יִתְבָּרַךְ
 עַד יַעַד וְכָל הַיְצוּרִים נִבְרָאוּ לְכָבוֹד

השם

אגרת התשובה פא

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאִם יִפְנֶה לְבַבְךָ וְלֹא
 תִשְׁמַע בְּשַׁעַה שֶׁמִּשְׁבַּחֲךָ לְפָנָיו
 וּמְסַפְרֵיךָ תְהִלּוֹתָיו וְעֲוֹנוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו
 אֵיךְ הַכְּבוֹד וְאֵיךְ הַמְּוֹדָא אִף כִּי
 הַמְּסַפֵּר בְּעֵרַת הַהֵיא שִׁחַרְתָּ הוֹלֵין
 גְּדוֹל עוֹנוֹ מִנְשׂוֹא וְחַיִּיב אָדָם
 לְחַשְׁכִּים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָמְרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ זִל כָּל הַמְּשַׁכִּים וּמַעֲרִיב
 בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מֵאֲרִיךְ יָמִים וְעוֹד
 אָמְרוּ הַנְּמִנָה מַעֲשֶׂה רֵאשׁוֹנִים
 נוֹטֵל שָׂכָר כְּגֵר כּוֹלֵם וְהַחוֹלֵךְ
 בְּקָר וְעַרְב בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעוֹלָם

יא א יא יא הוה

אגרת התשובה

הזו זוכה לעשות כן בבית המקדש
 שנ אשרי יושבי ביתך עוד יהללך
 סלה והאזהב לילך לבית הכנסת
 אזהב להקבה שנ מה ידידות
 משכנותיך " צבאות ובשעה
 שאדם קורא קריאת שמע ומגיע
 לפסוק ואהבת את " אלהיך בכל
 לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך
 יעלה על לבבו מה שאדול בכל
 נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך
 וישעבד את נפשו לשם ית ויגמור
 מחשבתו למסור נפשו על קדושת
 השם

אגרת התשובה פב

השם ולירדג עליו ותחשב לך
 לצדקה כאלו נהרג על קדושת
 השם ונגלה לנו זה הסוד ממה
 שאמרו בספרי בכל נפשך ושה כפי
 עליך הורגנו כל היום וכי אפשר לך
 לאדם ליהרג בכל יום אלא אלו
 צדיקים שמעלה עליהם הכתוב
 כאלו נהרגין בכל יום : וחייב אדם
 לעסוק בתורה בכל יום שנ והיה
 עקב תשמעון את המשפטים האלה
 ושמרתם ועשיתם אותם ונאמר
 ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם
 יא ב יא 2 וארזל

וארזל תלמוד תורה פנגד כולן
 ואמרו בספרי כשם ששכר תלמוד
 תורה גדול מכל המצות כך עונש
 ביטול התורה גדול משאר עבירות
 ומצינו בבית ראשון שויתר הקבה
 על עו ועל גילוי עריות ושפיכות
 דמים ולא ויתר על עון ביטול תורה
 שנמי האיש החכם ויבן ארת זאת
 ואשר דבר פי"א ויגידה על מה
 אבדה הארץ ויאמר יי על עונכם את
 תורת ויהרוצה להנצל מן העונש
 דומר והעון הגדול הזה יתעסק

בצרכי

בצרכי התלמידים והרבנים הלומדים
 לשם שמים ויעזור בשכירות
 הרבנים כדי שיעמדו בעירו ויהיו
 עוסקים בתורה על ידו ופרשו רזל
 בספרי כי זה הוא מה שאמר
 הכתוב עין חיים היא למחזיקים בה
 ללומדיה לאנאמר אלא למחזיקים
 בה שהם מחזיקים ידי התלמידים
 והרבנים כשכני אדם פוסקין
 ממלאכתם ומעסקיהן והולכין
 לבתיהן או יושבין בקרנות כשהם
 בטלים או משיחים בדברים בטלים

יא ג זי 3 דעתם

דעתם רבה וחטאתם כבדה מאד
 לפי שהם מבזים את התורה שאין
 היו מאמנים שאין תכלית למתן
 שכרה למר לא ישיבו הגלהם
 לבית ללמוד הלכות או קרא
 מקרא או סדור התפלות הלא הוא
 זרין ואין ברגליו למלאכתו
 ולעסקיו ויודע כי הכל הבל ואין
 ישכח חיי העולם וליתן להם חלק
 ביום מן הימים או שעה מהשעות
 אף בעת שהוא בטל ממלאכתו
 ובל יאמר בלבבו עת לעשות לי
 לקרא

לקרא בתורה ולתנת צדקות
 אשם הוא אשם אשם לי עכ ארזל
 כי ושה כי דבר פי בזה הכרת
 הכרת הנפש ההיא עונה בה פי זה
 על כל מי שאפשר לו לעסוק
 בתורה ואינו עוסק שהוא בזה
 דבר השם עכ חייב כל אדם לתקן
 מקום בביתו וישים לו שם הלכות
 או תלים או סדור תפלות וכאשר
 יפנה מעסקיו ומדי עברו ממלאכתו
 יסור שמה לשנות או לקרוא וגם
 בתקנה הזאת יפליא עצה על נפשו
 יא ד 11 4 לחשוב

אגרת התשובה

לחשוד נפשו מני שחת יחשוב על
קצו ויבין אחריתו כמו שארזל
הסתכל בשלשה דברי סוואין אתה
בא לידי עבירה דעמאין באתולאן
אתה הולך ולפני מי אתה עתיד
לימן דין וחשבון גם יבין את לבו
בעת ההיא ויקרא הספר הזה ואם
יראה כי הוא מקיים כל תקף דברי
הספר הזה ישמח לבו ויגל פניו
והיה כי יאשם לאחרי מילה
והתודה אשר חטא עליה וארזל
ישוב היום שמעל ימורת למחר

ונמצאו

אגרת התשובה פה

תמצאו כל ימיו בתשובה שנ בכל
ערת יהיו בגדיך לבנים ושמן על
ראשך אל יחסר וטוב ונכון שיקנוס
כל אדם עצמו בפרומטה או במחצה
כל יום ויום שיפשע מלכת לבית
הפגסת ואל המקום אשר שם לו
ספר אחד מספרי הקודש והייב
אדם לדרוש טוב לעמו וחבריו
בכל הדברים שהוא אוהב ודורש
טוב לנפשו שנ ואהבת לדעך
כמוך שארזל ואהבת לדעך כמוך
זה כלל גדול בתורה שעל ידי

השלום

השלוש מקימין ישראל את התורה
 וארזל שקול השלוש כנגד הכל
 ועב אנו אומרים בתפלה עושה
 שלום ובורא את הכל ותפלת צבור
 נשמעת כשהם בשלוש וכל דרכי
 התורה מביאה לידי שלום שנ' וכל
 נתיבותיה שלום וישראל אודה
 שלום הם וי' ברכם בשלוש מפני
 שהשלום מחזיק כל הברכות שנ'
 יברך את עמו בשלוש עב נקראת
 כנסת ישראל שולמית ואומרת
 העולם נקראים שונא שלום שנ' עם

שונא

שונא שלום וחיבין ישראל לברוך
 אנשים ברורים שיטלו שלום בין
 איש לאשתו ובין אדם לחבירו
 ושיהיה בידם כח לכוף ולהצריך
 בני אדם על השלוש ויהיו אותם
 הברורים אנשים שמחים שיודעים
 לפיים ולו' צות בני אדם ולהטיל
 שלום ואל יהיו בני אדם כעסנים
 ורגזנים שנ' איש חימה יגרה מדון
 ונאמר מענה רך ישיב חימה ואמר
 בתלמוד על המטילין שלום גברי
 בדיחי אגן ומשויגן שלמא ארזל

על

על האנשים האלה שהם מטילים
שלום בשמחה ובטוב לבב מי
מובטח להם שהם בני העולם הבא
ויזהר אדם שלא יקלל את חבירו
ולא יקלל את עצמו לא בשם ולא
בכינוי שהמקלל את חבירו או את
עצמו בכל הכנויין חייב מלקות
וזאת מן העבירות החמורות
שבתורה שנאם לא תשמור
לעשות את כל דברי התורה
הזאת ליראה את השם הנכבד
והנורא הזה והפלה יי את מברתיך

ופירשו

ופירשו חזל אם לא תשמור לעשות
ליראה את השם שלא תזכירנו
על מרה שהזקרת שלא להזכיר
שכבר הזהירה התורה שלא יקלל
אדם את חבירו שנא אלהים לא
תקלל ונשיא בעמך לא תאמר
ונאמר לא תקלל חרש ואחזל הוא
הדין לכל אדם שאסור לקללו ולא
חייבה התורה מלקות על המקלל
את חבירו עד שייקלל אותו בשם
או בכינוי ויזהר אדם כשהוא רוצה
לאמת את דבריו ואומר דבר זה

אמת

אגרת התשובה

אמת הוא כה ושיענו השם אל
יאמר בן אל דבר אמת לפי שזו
שבועה היא ונקראת שבועת האלה
ויזהר אדם שלא יזכיר את השם
לבטלה שנא אתי אלהיך תירא:
המלשנים והמסודות והנותנים
חתימתם בארץ חיים יורדים לגיהנם
ונידונים שם לדורי דורות:
המלבין פני חברו ברבים ולא עשה
תשובה אין לו חלק לעב ואין
תשובתו תשובה עד שידעה את
חברו: ואסור לצער כל איש
מישראל

אגרת התשובה פה

מישראל בין בדברים בין במעשה
שנולא חוננו איש את עמיתו
באונאת דברים הכתוב מדבר
ולשון אונאה לשון צער שנא
והאבלתי את מונך את בשרם
כשמוזכר הכתוב על אונאת ממון
מוזכר שם מקח וממכר שנזכר
תמכרו ממכר לעמיתך או קנה
מיד עמיתך א חוננו איש את אחיו
ואם הוא מצער בדברים או
במעשה אלמנה ויתום חייב מיתה
בידי שמים שנכלל אלמנה ויתום לא

תענון

תענין ואומר אם ענה תענה
 אורו כי אם צעק וכו'
 וזהו אפי' ורבותי איתכם
 בקרב: המלוה ברבית מתמוטט
 ומכוננו פלה ואבד עשרו בענין רע
 אפילו ממון שהרויח בויעת אפו
 ועשר שעשה במשפט פרוטה של
 רבית מכלה את כולו ולא יעשר
 ולא יקום חילו ואחריתו עדי אובד
 כמו שאחול בא והוא אבד והוא אמר
 בספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי
 לא לקח עשה אלה לא ימוט
 לשלם

לשלם למדנו שהמלוה ברבית
 מתמוטט ואחול שהמלוה ברבית
 מתמוטט ואינו עולה לעולם שנ'
 בנשך נתן ותרבית לקח חיה לא
 יהיה אחול אעפי שיש עליו מלאך
 מליין על העושה עבירות ומזכיר
 על זכויות שבידו אבל המלוה ברבית
 אין מלאך אחת מלמד עליו זכות:
 עון נבלות הפרה מן היבירות
 החמורות שמחריבות שנאמר על
 בחודיו לא ישמח יי ואר יתומי
 ואת אלמנותיו לא ירחם כי כלו

ויכתב בספר זכרון לפניו ליד א"י
 ולחושבי שמו ואמרו באבות דרבי
 נתן רעקיבא אומר המדבק לעובר
 עבירה אעפי שאינו עושה כמעשיהם
 מקבל פורענות כיוצא בהם
 והמדבק לעושה מצוה אעפי שאינו
 עושה כמעשיהם מקבל שכר
 כיוצא בהם :

הנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל
 זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה :
 המספר לשון הרע כופר בעיקר שג
 אשר אמרו לל שוננו וגביר שפתינו
 אתנו מי אדון לנו : תקנה גדולה
 לראת שמים ודרכי תשובה עשה
 לה רב וקנה לה חבר ומדבר עם
 החבר תמיד בדרכי יראת שמים
 והתיעץ עמו תמיד על תקון מעשיך
 והיאת תוצל מן החטא בכל דבר
 ודבר שיבא לידך שג אונדבר ויראי
 "איש אל רעהו ויקשב" וישמע

ויכתב

הדרש השני

לא יתפור אדם בגד צמר בחוט
 של פשתן אלא בקנבוס או
 במשיולא ישים אימרא של בגד
 פשתים הנקרא פירמא בבגד צמר
 ועור שרתפרו בו התיכור בגד
 פשתים במקומוינא לא יתפור
 בבגד צמר עד שיסיר ממנה בגד
 הפשתים וכן לא כרים ובסתות
 של צמר לא יתפור אדם בחוט של
 פשתן אלא בחוט קנבוס או בחוט
 של

של צמר אפילו עשר מצעות זו על
 גב זו ויש בלאים בתחתונה לא
 ישב על העל יונה וצדיק שיעשו
 החייטין נדר שלא יתפרו בגד
 צמר אלא בקנבוס או במשי לא
 ישחית אדם פאת זקנו ולא יעשה
 כמעשה המניחים חוט של שערות
 ומגלחין השער בתער כי רנועים
 הם ואי אפשר בלא מכשול אלא
 יגלחו כל זקנם במספרים וכן
 עושין בכל גלות החל הזה אשר
 בצרפת אמנם תחת הגרון אינו

אגרת התשובה

אסור מן התורה לפי שאין שם פאה
אבל אסרו חכמים להעביר שער
בתער בכמו אפי על זרועותיו לפי
שדומה לתקון הנשים אבל מותר
להעבירו במספרים : גיד הנשה
ושמנונית שלו אסור בהנאה
לפיכך לא יתן אותו לשפחתו ולא
לעבדו לא לכלבים שאין מונותיו
עליו שכל דבר הוא אסור בהנאה
אסור למכרו ואסור ליתנו במתנה
מפני שמחזיקין לו מובה ואסור
ליתנו לחתולו ולכלבו שמונותיו
עליו

אגרת התשובה עב

עליו : קדירה שהניחה שפחה על
האש ונתבשלה כמאכל בן
דחוסת אורנו תבשיל אסור
באכלה ושוברין את הקדירה
ומגשילין את הקערות שאכלו בהן
אותו תבשיל ואם הם קערות של
חרים ישברו ואעפי שהחזיקו ישרא
את האור לא תמן העפחה על גבי
האש אלא יהודית נותנת הקדירה
על גבי האש והעפחה יכולה לגעש
הקדירה וכל שעה שהעביר את
הקדירה מעל גבי האש קודם
יב 7 12 4 שנתבשלה

שנתבשלה כמאכל בן דחוסאי
 צריכה היהודית להחזירה על גבי
 האש: השולח מחבה לתנור
 שקורין קסוילה ביד נכרית ואין שם
 שומר ישראל הרי הבשר אשר
 במחבה נבילה חוששין שמה
 תחליף הגויה חתיכה מן החתיכות
 או תחליף התרנגולת או תחליף
 המרק שבדאחול בשר של ישראל
 ביד גוי אסור אפילו בחותם אחד
 עד שיהיה חותם בתוך חותם: לא
 תתן הנכרית המחבת לתוך האש
 אעפי

אעפי ששם שומר ישראל אפילו
 השליך הישראל עין אחד לתוך
 התנור ואין התנור נכשר
 בהשלכת העין אלא לאפות בלבד
 אבל לא לתבשיל לא שצריך שיתן
 היהודי את המחבת לתוך התנור
 למקום שראו להתבשל שם:
 היהודית ההולכת לאפות פיתה
 תשליך הקודמת לאפות עין אחד
 לתוך האור ושכרה הרבה מאד
 מפייסין הנכרי שייטב הדבר בעיניו
 מקום שאין היהודית הולכת לתנור
 שוכרי

אגרת התשובה

שכרין הקהל איש אחד להכשיר
התנור : ישמעאלית שטבלה לשם
עברית אם לא וואמינה בתורת
משה ואינה מקיימת ומקבלת
עליה מצות שאשה חייבת בהן הרי
היא עושה ין נסך במנעה והרי
היא גויה לכל דבריה ין שנתנו
בו מעט דבש ונגע בו גוי הרי הוא
יין נסך וכן חורו כל חכמי צרפת
אל מניא ופרומינצא וקמילוניא ולא
פקפו אדווי מהט בדבר מעולם :
צבע שנתנו בו חומץ אסור ליקח

אותו

אגרת התשובה צד

אותו מן הגוים : גבינה של גוים
אסורה בכל מקום שחלבו גוי ואין
ישאל דואתו : השוחט את העוף
צריך לשחוט את הודידין ולנקבן
בשעת השחיטה ואם לא עשה כן
צריך לנתח את העוף אבר אבר
בין לצלי בין לקודרה וכשבודק
הסימנים בודק גם אם נשחטו
הודידין וכשמולחין את הבשר
שורין אותו במים תחלה כדי
שיתרכך הבשר ויהיה נוזל לפלוט
את דמו על ידי המלח ומדיחין אותו

אחר

אגרת התשובה

אחר השרייה יפה יפה ואכ מולחין
אותו יפה : אין מולחין אלא בפלי
מנוקב וצריך להזהר במליחה
חרפה שלא ישונו המים דותחין
מחמת המלח ויחזרו ויבלעו בבשר
: הכבד אינו מותר במליחה אלא
בצליה וקורעין אורחו שתי וערב
ומעטיקין בקריעה עד דוסמפונות
ומניחין פני הקרעים על גבי האש
ואסרצה לתתו בקדרה לאחר
צליתו רשאי והכבד של עוף שיש
בו שני חלקים קורעים כל חלק
וחלק

אגרת התשובה צה

וחלק שתי וערב וצולין אותו על פי
הקריעה בענין שאמרו : ערלה
נוהגת בחל ופך נאמרה הלכה
למשה מסיני ספקה מותר ודאה
אסור פירות ערלה אסורין בהנאה
והקלפות גכ אסורין בהנאה שני
את פרו ארז הטפל לפריו אין
שנטעו גוי אפילו הוא שלו נוהגת
בו בין בארץ בין בחל : הערלה
שלש שנים אסורה ובשנה
הרביעית עד חמשה עשר בשבט
אסורה וכל הפירות הנחנטיין קודם
חמשה

חמשה עשר בשבט של שנה
 רביעית אסורין בהנאה לעולם :
 כרם רביעי אסור בלא פדיון כיצד
 פודהו בוצר את הכרם ומחלל את
 הענבים על עשרה פשמים ואומר
 תהא קדושת הענבים האה עליו
 הפעות ושוחק הפעות ומפור את
 עפרם או שורפם ואם חללם על
 שוה פרוטה הדי הן מחוללין עליו
 ומותרין : כלאי הכרם אסורין
 באכילה ובהנאה אפילו הוא בחל
 ואין נאסרן עד שיהיו שם שני מינין
 מלבד

מלבד הכרם כגון חטה ושעורה
 אבל מיא אחד בכרם כגון חטה
 בלבד בכרם או שעורה בלבד
 בכרם בחל מותר : ואפי שהתרנו
 מין אחד בכרם צריך ליוהר שלא
 יורע על העפר שעל גבי הגפן
 הטמון בארץ אלא אם כן על גבי
 עפר ג טפחים כדי שלא יהיו יורדין
 שרשי היורעובאין בתוך הגפן והנה
 זו הורמכה והיא אסורה בחל :
 אסור מן התורה לדרבוב אילן
 באילן מין בשאינו מינו אפילו בחל
 מין

אגרת התשובה

מִן בְּמִינוּ מוֹתֵר אֶפְיֵינוּ בְּלֵי
וּבְמִשְׁנֵי וּבְרִיתוֹת מְפֹרֵשׁ אִיזְהוּ
מִן בְּמִינוּ וְאִיזְהוּ מִן בְּשִׁאֵינוּ מִינוּ
זֶה הַכֶּלֶל גָּדוֹל בְּתוֹרָה כֹּל דְּבַר
שֶׁאֵינְךָ יוֹדֵעַ אִם הוּא מוֹתֵר אִלּוּ
אֲסוּר אֲסוּר עֲלֶיךָ עַד שֶׁתִּשְׁאֵל עָלָיו
לְחֶכְמְךָ וַיֹּאמֶר לְךָ שֶׁהוּא מוֹתֵר : כֹּל
יִשְׂרָאֵל חַיִּיבִים לְהַפְרִישׁ חֵלְהָה
מֵעִיסָתָם וְאֵין לָהּ שִׁיעוּר וְאֲסוּרָה
לְבַעַל קָרִי עַד שִׁיִּמְבּוֹל לְקָרִין
בְּמָקוֹם שֶׁהֵגְדָה מוֹבֵלָת בּוֹ וַיֵּשׁ
מְקוֹמוֹת שֶׁמְפָרֵשִׁין בּוֹ שְׁתֵּי חִלּוֹת

אחת

אגרת התשובה צו

אחת לְאִזּוֹר וְאַחֲרַי לְכַתּוּב וְהוּא
הַמְּנַהֵג הַיָּפֶה וְהַחֲלָה הַשְּׁנֵית אוֹכֵל
אוֹתָהּ חֲכוּן וְאֶעֱפִי שֶׁהוּא בַּעַל קָרִי
וְשִׁיעוּר הָעִסָּה שֶׁמְפָרֵשִׁין מִמֶּנָּה
הֵלֵךְ חֲמִשָּׁת רְבָעִים קָמָה וְעוֹד
וְשִׁיעוּר חֲמִשָּׁת רְבָעִים אַרְבָּעִים
וְשִׁלְשָׁה בָּעִים כְּמִנְיָן חֵלְהָה וְהוֹמֵשׁ
בִּצְהָ וְאִם הַדְּבַר אֵינֶל הַאֲשֶׁה
בְּסִפְקָ וְאִינָה יוֹדֵעַת אִם יֵשׁ
בְּעִסָּתָהּ כִּשְׁעוּר הַזֶּה אִם
לֹא תִפְרִישׁ חֵלְהָה בְּלֵא בְרַכְתָּ
וְכִשְׁהַאֲשֶׁה מְפָרֵשֶׁת חֵלְהָה רֵאשׁוֹנָה

יג א 13 8 כבוד

אגרת התשובה

מברכת ברוך אתה יי אלהינו מלך
העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו
להפריש חלה: אסור להדליק או
לעשות כל מלאכה בערב שבת
אחר שקיעת החמה ונקראת
בלשון חכמים בין השמשות ואם
היום מעונן אסור להדליק עד
שיהא הדבר ברור כשמש שלא
שקעה השמש והמדליק בספק
חייבין הקהל לגעור בו: אסור
לישראל להשכיר בהמה לגוי או
להשאילה בדעת שתהא ברשות
הגוי

אגרת התשובה צח

הגוי בשבת שלא יעשה בה הגוי
מלאכה בשבת מפני שהישראל
מצווה על שביתת בהמתו בשבת:
ואסור להוסיף מיסו אפילו הסחמין
לתוך הקדרה של תבשיל החמין
בשבת והמוסיף הרי הוא כמבשל
בשבת: אסור לאדם שיהא לבו
טרוד בעסקיו בשבת אעפי שאול
דבור אסור הרהור מותר אם יש לו
מתוך הרהור טרדת הלב זו
נדנוד דאגה ואסור שנאמר ועשית
כל מלאכתך ואמרו במכילתה

אגרת התשובה

שְׁתַּחֲוֵא כָּל מְלַאכְתְּךָ בְּעֵינֶיךָ כִּי אֵלֹהִים
הִיא עֲשׂוּיָהּ שֶׁלֹּא תַחְרֹהֶר עֲלֵיהוּכֵן
אֲנִי אוֹמְרִין בְּתַפְלַת מְנוּחָה מְנוּחַת
שְׁלוֹם הַשְּׁקֵט וּבְטַח מְנוּחָה שְׁלֵמָה
שְׂאֵתָה רוֹצֶה בָּהּ: וּבְכַרְכַּת הַמְּזוּן
אֲנִי אוֹמְרִים שֶׁלֹּא תִהְיֶה צְרָה וְיָגוֹן
וְאִנְחָה בְיוֹם מְנוּחָתֵנוּ: אֵל יַעֲסוֹק
אָדָם בְּדַבְרֵי בְטֹלָה בְּשֶׁבֶת אֱלֹהִים
יַעֲוֶה אֶת הַשֵּׁבֶת לַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה אוֹ
בַמִּקְרָא אוֹ בַמִּדְרָשׁ אוֹ בַהֲלָכוֹת אוֹ
בַמִּשְׁנָא שֶׁכֵּן אַחֲזֵל בַּמִּדְרָשׁ וְנַחֲנוּ
טַעַם לְדַבֵּר שֶׁלֹּא נִתְּנָה שֶׁבֶת אֱלֹהִים

דוּמָא

אגרת התשובה

דוּמָא שֶׁל עֵה שְׁנֵי וְאַכְלִתֶם אֶכּוֹל
וְשִׁבוּ עוֹד לְלִתְּם אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם
אֲשֶׁר עֲשִׂיתָ עִמָּכֶם לְהַפְלִיא: אָמֵן
לְהַדְלִיק וּלְעֲשׂוֹת שׁוֹם מְלַאכְתְּךָ
בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת אֱפִילוּ בַחֲצוֹת הַלַּיְלָה
עַד שֶׁיִּבְדִּיל אוֹ שִׁתְּגַלֵּל: כִּשְׁמֵ
שְׂאֵסוֹר לְבִשָׁל וּלְאַפֹּת בְּיוֹם טוֹב
דְּאִשְׁוֹן לִשְׁנֵי כֶּךָ אָסוֹר לְאַפֹּת
בְּתַנּוּרִים גְּדוֹלִים בְּיוֹם טוֹב אֱלֹהִים
הַפֵּר שֶׁהוּא צְרִיךְ בּוֹ בְּיוֹם שֶׁלֹּא
הַתִּירוֹ חוֹל לְאַפֹּת יוֹתֵר מִן הַצְּרִיךְ
אֵלֹהִים בְּתַנּוּר קָטָן מִפְּנֵי שֶׁהַפֵּת יִפֹּת

יג ג 13 3 כשעה

בשעה שהתנור מלא כדי שהתפוח
 הלהבה ולא תחרוץ את הפת אבל
 בתנור גדול אין צורך למלא את אוהו
 מן הפת ולא עוד אלא כשמלאין
 מן הפת מצטנן יותר מדאי והשנית
 תנורים גדולים שבעיר אם אינם
 מתמלאין מן הפת של ישראל הרי
 הם מתמלאין מן הפת של גוים ואם
 ישראל אופה יותר ממה שהיא
 צריך בו ביום נמצא אופה שלא
 לצורך: אסור למרוט ביום טוב
 צואר העוף לצורך שחטה אלא

מורטו

מורטו מערב יום טוב לפי שהמורט
 עוף ביום טוב אפילו ביד הרי הוא
 אב מלאכה כמו שאחזק במסכת
 בכורות: אין כמעטין את השמן
 הנתון ביד הדלוק ביום טוב ואין
 מדליקין ממנו נר אחר כל זמן
 שהוא דולק ואם יש בו שתי
 פתילות אין לוקחין משם פתילה
 אחת להאיר לו במקום אחר אין
 גודלין את הפתילות ביום טוב
 ותהינה הנשים זהירות לגדל מערב
 יום טוב את הפתילות הצריכות

יג ד יג 4 להן

להן ביום טוב : אסור לעשות
מלאכה בחולו של מועד מן התורה
חוץ מן המלאכות שפרשו חול
שחם מותרות כמו שמפרשין
בגמרא ואחול המבואה את
המועדות כאלו עובד עו שגא את
חג המצות תשמור וסמוך ליה איה
מסכה לא תעשה לך ופירש רבינו
שמואל בפסחים וגם רשי זל
במסכת ספוח פרק אלו הן הלוקין
המבואה את המועדות שעשה
מלאכה בחולו של מועד מזה

הכתוב

הכתוב את חג המצות תשמור
דרשו במסכת חגיגה אסור לעשות
מלאכה בחולו של מועד ואסור
לעשות סחורה או הלאוה או ריח
בחולו של מועד : אסור לעשות
שום הוראה בין בדין בין באיסור
והתר אחד שאכל ושתה שכר
אחול השותה רביעית יין אל יורה
ואם שתה יותר מרביעית אעפי
שהוא מונג אל יורה והמורה עובר
בלאו שג יין ושכר אל תשת וכתוב
ולחבדיל בין הקודש ובין החול ובין

הטמא

הַטַּמְאֹבִיךְ הַטְּהוֹר וְלַהוֹדוֹת אֶת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַחֻקִּים וְיִבֶן
 אֲחֹל בְּסֹדֵר קְדָשִׁים : הַמִּכָּה אֶת
 חֲבֵרוֹ עוֹבֵר בְּשָׁנֵי לֵאמֹן שֵׁן אֲדָבָעִים
 יִכְנֹו לֹא יוֹסֵף פֶּן יוֹסִיף וְגוֹ' וְכַמִּ שֵׁן בֹּו
 הַשְּׂכַר פֶּן וְלֹא הִרְיָה לֹא תַעֲשֶׂה וְיִבֶן
 הַמִּכָּה אֶת אִשְׁתּוֹ עוֹבֵר בְּשָׁנֵי לֵאמֹן
 אִם לֹא יִכָּה אֹתָהּ כִּדֵי לְהוֹכִיחַ עַל
 עֲבִירָה : הַמְרִיטֵי דוֹ עַל חֲבִירוֹ נִקְרָא
 דְּשַׁע מִשְׁעַת הַדְּמָת יָד שֵׁנָא וַיֹּאמֶר
 לְדְשַׁע לְמָה תִּכָּה לְמָה הַכִּירָת לֹכֶ
 לֹא לְמָה תִּכָּה : אֲסוּר לְדַבֵּר אַחַת

בפה

בְּפֶה וְאַחֲרַי בְּלֵב שֵׁן נִצּוֹר לְשׁוֹנֵךְ
 מִרַע וּשְׁפָתֶיךָ מִדְּבַר מִרְמָה סוּר
 מִרַע וְעוֹשֶׂה טוֹב : אֲסוּר לְגַנוֹב דַּעַת
 הַבְּרִיּוֹת וְאַפִּילוֹ דַּעַת הַגּוֹי : בְּכוֹר
 בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּזִמְן הַזֶּה אֲסוּר
 בְּאֲכִלָּה וּבַהֲנָאָה עַד שִׁיפּוֹל בֹּו מוֹם
 וְאֲסוּר לְהַטִּיל בֹּו מוֹם וְכִשִּׁיפּוֹל בֹּו
 מוֹם נוֹתְנוֹ לִכְהֵן לְשׁוֹחֵטוֹ וְלֹאכְלוֹ
 וְהַכְּהֵן יִכּוֹל לְהֵאֱכִיל מִמֶּנּוּ לְיִשְׂרָאֵל
 אִי זֶהוּ מוֹם שֶׁהַבְּכוֹר נִשְׁחַט עָלָיו
 כְּגוֹן מוֹמִים גְּדוֹלִים וְנִפְרִים לְכָל
 נִקְטְעֵי דוֹ נִשְׁבְּרֵי רַגְלֹו נִסְמִית עֵינוֹ

נתערב

אגרת התשובה

נתערב הבכור קדם שנפל בו מום
בטאה בהמות ואין מכירין אי זהו
הבכור כולם אסורות במקירה
ובהמה שותפות גוי פוטרת מן
הבכורה הגוי אינו קונה בכסף
אלא במשיכה וצריך שיתכוון הגוי
למשיך לדעת קנה פטר חמור של
ישראל בזמן הזה אסור בהנאה עד
שיפדה אותו בשתאפילו כל שהוא
ובשאר דברים בשווק ונותן הפדיון
לכונן אחול שפודק של הוא מן
הרשעים האמורים ובכלל הפודק
על

אגרת התשובה קג

עול האומר אקיים כל התורה וזולתי
אחת מן המצוות לפי שלא למדוני
רבותי עליה ולא הורגלתי מנעוטי
להזהר בה או שאין נזהרין בה
אנשי מקומי כי לא יאמר העבד
לרבו אבחר במלאכות האלה ולא
אבחר באלה וקראו חכמים את
האיש שהוא משומד דתניא הכל
שוחטין ואפילו כותי ואפי עדל
ואפי ישראל משומד ונתבאר בגמרא
כי ענין משומד הנזכר בברייתא הוא
משומד לדבר אחד ועליו נאמר

אגרת התשובה

אָדוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי
הַתּוֹרָה הַזֹּאת פֶּשֶׁר הַדָּבָר שֶׁאִינוֹ
מִקְבֵּל עָלָיו כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה
וְהַשּׁוֹנֶה בְּעִבְרָה אַחַת מֵאֵה פְעָמִים
כְּעוֹשֶׂה עִבְרֹת חֲלוּקוֹת שֶׁאֵחָאם
אָמַר לַנֶּזֶר אֵל תִּשְׁתַּחֲוֶה יְיָ וְהוּא
שׁוֹתֵה חַיִּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת מֵהַ
שְׁכָתוּב בִּי אָדָם אִין צְדִיק בְּאָרֶץ
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יַחֲטֵא חֲלִילָה
לְצַדִּיק לְפָרוֹק מֵעָלָיו עוֹל מִצְוָה
אַחַת אֲבָל הוּא נִזְהָר בַּמִּצְוֹת אֵלֶּף
פְּעָמִים וּפְעָמִים אֲשֶׁר יִכָּשֵׁל בָּהֶם פְּעַם

אחת

אגרת התשובה קד

אַחַת וְהַתּוֹרָה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ
וַיִּשׁוּב אֶל יְיָ וַיִּרְחַמְהוּ: חַיִּיב אָדָם
לְפָדוּר אֶת בְּנוֹ הַבְּכוֹר בֵּין בְּאָרֶץ
בֵּין בַּחֹל וּלְיִתֵן לַכֹּהֵן חֲמִשׁ סְלָעִים
וְאִין הַכֹּהֵן רִשָּׁאִי לִיקַח מִמֶּנּוּ כָּל
שְׂשׂוּה סְלָע אַחַד וּלְזַמַּר שׁוּה הוּא
אֶצְלֵי חֲמִשׁ סְלָעִים אֵלֶּא אִם הוּא
נִכְבֵּד וְדָרָךְ הַנְּכַבְדִּים שִׁיקְחוּ הַכֹּהֵן
בְּיוֹקֵר אַעֲפִי שֶׁהוּא אִינוֹ צְדִיק לְאוֹתוֹ
הַכֹּהֵן וְשִׁיעוֹר חֲמִשׁ סְלָעִים שְׁנַיִם
עֶשֶׂר דִּינָרִין וְחֲצִי פְרַדִּינֵשׁ וְאַרְבַּעַת
דְּכָרִין טוֹרְגִישִׁישׁ וְכֵן קָבְלוּ מִרְשֵׁי

זל

ז' : וְחַיֵּב אָדָם לְפָדוֹת אֶת בְּנוֹ וְאֶם
 לֹא פָדָאָהוּ אָבִיו כִּשְׂגֵדֶל יִפְדֶּה אֶת
 עַצְמוֹ וְהִפְקִין יְכוּל לְחַחֲוֵד הַחֲמִשׁ
 סָלְעִים אַחֲרֵי שֶׁהִגִּיעוּ לְיָדוֹ אֲבָל
 צָרִיךְ שִׁגְמוֹר בְּלִבּוֹ הַיִּשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת
 שִׁיתָם בְּמַתָּה גְמוֹרָה וְלֹא שִׁתָּה
 מִתְכוּן שִׁחֲוִידָם לוֹ הִפְקִין וְאִם
 הִתְנָה עִם הַכֹּהֵן וְאָמַר לוֹ הֲרֵעִי
 נִתְּנָם לָךְ בְּמַתָּה עִם לְחַחֲוֵד בְּנוֹ
 עָרִי וְאִסּוֹר לַעֲשׂוֹת כֵּן לְכַתְּחֵלָה :
 הַסְּבִיחַ בְּרַבֵּת הַמּוֹן צָרִיךְ שׁוֹמֵר
 יָדָיו קוֹדֵם שִׁבְדָּה שֶׁנִּי וְהַתְקַדְּשֵׁתָם
 וְהִייתָם

וְהִייתָם קְדוּשִׁים וְהַתְקַדְּשֵׁתָם אֶלֹהֵי
 מִיִּם רֵאשׁוֹנִים וְהִייתָם קְדוּשִׁים אֶלֹהֵי
 מִיִּם אַחֲרוֹנִים וְחִלְלוּ אֵינֶן מִטְּוִילִין
 עַל גְּבֵי קִרְקַע אֶלָּא עַל גְּבֵי כְּלָיִם :
 מִצְוָה לֹאֵרֵב בְּעֶרְבַּי פְּרָשׁוֹת צוֹ כִּמְנוֹ
 שְׂמִצְוָה לֹאֵרֵב בְּפִקְרֵי לְפִי
 שְׂחַתְמוֹד הִיָּה קִרְבֵי בֵּין הָעַרְבִיִּים
 כִּמְנוֹ שְׂחֵיָה קִרְבֵי בְּשַׁחַר וּמַתְחִילִין
 וְדַבֵּר " אֵל מִשָּׁה לֹאֵרֵב צוֹ אֶת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד כְּמַנְחֵרֵת הַבִּקְרָה
 וּכְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה אֲשֶׁר־רִיחַ נִיחֻת
 לַיהוָה הַקּוֹרָא בְּסִפְרֵי תוֹרָה בְּבִירַת

הַפְּנִיטָה אֹמֵר בְּרַכּוּ אֶת יְיָ הַמְּבֹרָךְ
בְּקוֹל רָם וְהַשּׁוֹמְעִים עוֹנֵן אַחֲרָיו
בְּרוּךְ יְיָ הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעַד
וְהוּא עוֹנֶה אַחֲרָיו בְּרוּךְ יְיָ הַמְּבֹרָךְ
לְעוֹלָם וָעַד כְּדֹרֶךְ שֶׁהַמְּבֹרָךְ בְּרַבְת
הַמְּזוֹן עוֹנֵן אַחֲרָיו וְהוּא עוֹנֶה
אַחֲרֵיהֶם: דָּרַךְ יִשְׂרָאֵל שִׂיכּוֹר לֹא
הָאָדָם לִירֵאת שָׁמַיִם לְקִנּוּת לֹא
חֵבֵר אֶחָד אֹ שְׁנַיִם אֹ שְׁלֹשָׁה
לְדַבֵּר עִמָּהֶם תָּמִיד בְּדַבְרֵי יְרֵאת
שָׁמַיִם וְאִם יִחְטֵא אֶחָד מִן הַחֲבֵרִים
אֹ יִפֶּשַׁע בְּמִצְוַת אַחֶרֶת יִכְיָחוּהוּ
חֲבֵרָיו

חֲבֵרָיו וַיִּזְכְּרוּ אֱלֹהֵי אֶת אֱלֹהֵי כָל
דָּבָר מְצוּרָה וַיִּזְהִירוּ זֶה אֶת זֶה עַל
הַתְּפִילִין וְשֵׁלָא לְדַבֵּר בְּעוֹד
שֶׁמְסִידֵר שֶׁזֶּאת הַתְּפִילָה וְכֵן יִזְכְּרוּ
זֶה אֶת זֶה לְקִרְוֵא בְּכָל שְׁבוּעַ כְּחוֹל
אוּ בְשַׁבַּת אַגְרַת הַתְּשׁוּבָה הַזֹּאת
וַיִּשְׁאַל אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מִהֵם
הַדְּבָרִים שֶׁבְּאַגְרַת כְּדֵי שְׁנַשִּׁין
לְקַיֵּים אוֹתָם וְאִם יֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינֶנּוּ
מְקַיֵּים אוֹתוֹ יִחְזִיקוּ חֲבֵרָיו אֶת יְדֵי
לְקַיֵּים כָּל דָּבָר מִדְּבַר הַתְּשׁוּבָה וְכָל
מִצְוָה שֶׁיִּחְפּוּיֵן אֶחָד מֵהֶם לַעֲשׂוֹתָ

יעוררו חביריו על הדבר וזה דרך
 הצלחה לתשובה ומעשים טובים
 ודבר אהוב וחביב לשמים שנא
 ודברו דא"י איש א רעהו ויקשב
 וישמעו וכתב בספר זכרון לפניו
 לדא"י ולחושבי שמו וכן יזכרו
 החברים איש את אחיו שלא
 לישבע לבטלה בין בשם בין בכנוי
 בין שיזכיר הכינוי בלשון הקודש
 או בלשון אחרת וכן שלא יקלל
 את חבירו או את עצמו בשם או
 בכנוי וטוב ויפה לקנוס כל אחד
 עצמו

עצמו בספר ידוע אם מעט ואם
 הרבה על אלה בני כל מדוש
 ומדוש בבית הכנסת יזהירו את
 כל אחד ואחד מבני המדוש שלא
 לדבר עד תום שזאת התפילה:
 התלמידים ילמוד כל אחד מהם
 אגרת התשובה בחכמה בשבת
 קודם המנחה או בבית הכנסת
 יליו יליו לחוות מרעהו ושכרו
 הרבה מלמד אחד הקורא את
 פלה ואחד הקורא את מקצתה
 לעיתים מוזמנין ובלבד שיכוין את

אגרת התשובה

לבו לקיים את מה שיקרא ולמלא
בדיו מה שמבטא בשפתיו : אחול
אל ישתמש אדם באשה בין גדולה
בין קטנה שלא יניח אשה ליתן
מים על ידיו או על רגליו או לרחוץ
את ראשו אלא אם בתו או אשתו :
אחול גדול המלוה לעני יותר מן
הנוהג בדקה כל שאינו מלוה לעני
בשעת החקן בהיותו לא ידו לעשות
נקרא בליעל שנאמר השמר לקפו
יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר
קרבה שנת השבע שנת השמטה

וגו

אגרת התשובה קח

וגו נתון תתן לו ואם בזמן שהיתה
שביעי נוהגת והיה המלוה מפסיד
את חובו אמרה תורה כי מי
שנמנע להלוות כדי שלא יפסיד
חובו נקרא בליעל על אחת כמה
וכמה מי שאינו מפסיד את חובו
ואינו מלוה על המשכון לא ימוש
מתוך לב האדם הבטחון בשי
התוחלת אליו כמו שנבטחו בו
בכל עת עם וגומר ונאמר נפשי ליי
משומרים לבקר שומרים לבקר
ולפי רוב היראה יחזק הבטחון שנ

יד ד 14 4 יראי

אגרת התשובה

יְדַאֲיִי פִטְחוּ בֵּי הָעוֹלָם כְּלוּ נִבְרָא
לְכַבוֹד הַשֵּׁי שֶׁנָּה פֶל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי
לְכַבוֹדִי בְּדַאֲתֵינוּ הַרוּצָה לְכַבוֹ
אֶת הַשֵּׁי יְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ
אֵלֹהִים בְּשֵׁם שֶׁמְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת
אִמּוֹ אֵמֹר הַקְּבֵה מֵעַלָּה אֲנִי עֲלֵיהֶם
כִּי אֵלֹהֵי דָרְתִי בִּינְהֶם וְכַבְדוּנִי וְעִקְר
כְּבוֹד אָבִי וְאִם לַעֲשׂוֹת לָהֶם גִּזְרֵת
רוּחַ בֵּין בְּדַבָּרִים בֵּין כְּמַעֲשֵׂה
וְהַמַּצְעֵד בְּדַבָּרִים גְּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנְשׂוֹא
שֶׁכֶּה אֵחֻלִּישׁ מֵאֲבִיל לְאֲבִיו
פִּישׁוֹנִי וְיֵשׁ גּוֹרֵסִין פִּסְיוֹנִי וְטוֹרְדוֹ מִן
הָעוֹלָם

אגרת התשובה קט

הָעוֹלָם וְהַמְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ
הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנָּה
לְמַעַן יֵאָדָּרִי כֹחַ יְמִיד וְלִטְעֵן
יִטַּב לָךְ וְהָאֲדָבָה
יָמִים :

דרשת הנשים

כה

תאמר לבית יעקב ותגיד
 לבני ישראל בשעה
 שנתנה תורה וצטווה מרעה לומר
 תחלה לבית יעקב והן הנשים
 שיאמר להן ראשי פרקים ודברים
 קצרים שמשגורת להבין ולמה
 נצטוו לדבר עם הנשים תחלה
 מפני שהן שולחות בניהן לבית
 המדרש ומשיטות עיניהן על בניהן
 שיעסקו בתורה ומרחמות עליהן
 בבואם

קי

בבואם מבית הספר ומישבות לבם
 בדברים טובים שיהא הפנים
 בתורה ושומרות אותם שלא
 יתבטלו מן התורה ומלמדות
 אותם יראת הטא בילדתם ונאמר
 חנוך לנער על פי דרכו וגו' ונמצא
 על פי הדברים האלה כי הנשים סבה
 לתורה וליראה והזרתם את בני
 ישראל מטומאת אחרה לבני
 ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך
 לוסתן או לילה והנותרים בזה
 זוכים לבנים בעלי הוראה דכתיב
 להבדיל

להבדיל בין הקדש ובין החול ובין
 הטמא ובין הטהור ונאמר ולהודות
 את בני ישראל האשה צריכה
 לחופ ראשה יפה ולבדוק כל גופה
 ולהדיח במים קודם שתטבול כדי
 שלא יהא שער קשור או שעורה
 קשורים בראשה ושלא יהא דבר
 חוצץ בראשה וכן שלא יהא על
 גופה שום דבר חוצץ כגון בצק או
 טיט או שומן או כל דבר אם פגע
 ואם הדבה ואם חפפה ראשה
 ובדקה גופה ולאמר כך נתנה
 תבשיל

תבשיל לבנה קודם טבילה לא
 שנראה את בנה קודם טבילה
 ואחכ טבילה לא עלתה לה טבילה
 שמא נדבק שום דבר בגופה על כן
 ראוי לאשה שרתחוף ראשה
 ותבדוק ותדיח גופה סמוך
 לטבילה כדי שלא תעשה בנותים
 שום דבר שיחא אפשר להדבק בה
 ממנו כל שהווא וצריכה לגזו
 צפרני ידיה ורגליה קודם טבילה
 ולנקותם ולבדקם יפה יפה
 וצריכה להסיר טבעוריה מעל

ידיה וכל רב שיטין שבנופה כדי
 שלא יהו חוצצין בין הבשר והמים
 וכן צריכה לרתיר שערותיה
 ולהסיר מהם כל הכל דקה שערות
 לעלות על המים לכן צריכה להזהר
 מאד שלא יצאו משערותיה כלום
 כל שהוא חוץ למים קפצה
 שפתותיה לא עלתה לה טבילה
 וכמו כן צריכה שלא תפתח פיה
 בענין שיכנסו בה המים אלא יהיו
 שפתותיה עמודות כדרך כל היום
 הורו רבותינו האחרונים שאם

פתחה

פתחה עיניה ביותר או פתחה פיה
 ביותר לא עלתה לה טבילה כי
 בשעה שפותחת עיניה געשו קמטין
 קמטין כל שהוא על גב עיניה ואין
 המים באין שם וצריכה להדיח
 יפה כל גופה ועד כף רגלה ובין
 אצבעות רגליה בשערות טבילה
 וצריכה לשמור שלא יכנס מים
 בין אצבעות רגליה שלא יחוץ
 המים בין בשרה ובין המים :
 האשה בשעת טבילה צריכה
 להרחיב את ירכותיה כדרך
 שעומדת

שעומדת בשעה שלשה ועודכרת
את הפת וצריכה לפתוח דרועותיה
ולא יהיו דדיה שוכבין על בשרה
ולא תהא זקופה וטובלת לא
שוחה כדרך שעודכת את הפרת :
האשה לעולם היא בנדתה עד
שרתטבול בנהר או במקוה ובין
הימים שרואה בהן דם ובין הימים
שלא ינה רואה בהן דם והם
הנקראים ימי לבון לאחר דרתם
להחמיר בכל דבר ואסורה
להושיט מפתח או מקל מידה ליד
בעלה

בעלה אעפי שלא תיגע בו וכן אסור
לבעלה להושיט לה שום דבר
אעפי שלא נגע בה ואסור לה למזוג
כוס של יין לבעלה ולהנחו על גבי
השולחן אבל מונחת הכוס ומנחת
על הספסל או על גבי דבר אחר
חוץ מן השולחן ובעלה לוקח אותו
משם והרשות בידה להניח המים
על גבי השולחן : ואסור לבעלה
לישב על גבי מטתה אעפי שאינה
בבית ואסור לתרו בפני בעלה
קיתון של מים וכלים שירחץ בהם

דרשת הנשים

דגלו אעפי שאינה נוגעת בו מפני
שהוא דרך חבה ואסור לה להציע
את המטה בפניו אבל שלא בפניו
מותר ואסור לה לאכול בקערה
אחת עם בעלה אעפי שאינה
נוגעת בו ואפילו הויה אוכל
בקערה שלו והיא אוכלת בקערה
שלה אסור לה לשבת בסמוך לו
או בבגדו וצדיקה ליתן מפרח בין
גדולה בין קטנה על גבי המטה
שבשולחן כדי ליתן קערה שלה
עליה או שתגלה מעט מהשולחן
ותתן

דרשת הנשים

ותתן קערה שלה עליו : ואסור
לאשה ליתן תחתיה מחצלת או
ספסל בשעת טבילה : הנדה
כשפוסק הדם ממנה בודקת את
עצמה יפה יפה בצמר גפן נקי ורך
ולבן או בכלאי כלי פשתן נקיים
ולבנים ורכים ואחר שתבדוק יפה
ותראה שהיא טהורה לובשת
חלוק לבן ומיום המחרת תחל
לספור שבעה ימים נקיים וצדקה
לבדוק עצמה בכל יום מהם כדרך
הבדיקה שהזכרנו ואם שכחה ולא

בדגה

דרשת הנשים

בדקה יום אחד או שנים בתוך
שבעה נקיים כגון שבדקה ביום
שפסק הדם מסנה ולבשה חלוק
לבן ביום המחזור שהוא ראשון
לשבעת נקיים וביום השביעי שהוא
שמיני שפסק בו הדם טובלת
כלילה ומותרת : תהא האשה
זהירה שיהא שלום בינה לבין
בעלה ותהא אהובה ורצויה
לבעלה מפני שאחול בני המריבה
ובני שנואת הלב הם עי פנים
ומורדים ופושעים ותהא האשה

צנועה

דרשת הנשים קטו

צנועה בטבילתה ותבא בצניעות מן
הטבילה וכן תהא צנועה במעשיה
ודרכיה כי בזכות הצניעות בניה
חסידים וצדיקים וצריכה האשה
שתהא צנועה ונוהרת שלא יסתכלו
בה בני אדם חוץ מבעלה מפני
שהמסתכלים בפניה או בדיה
יורדין לגיהנם והיא ענושה בעניש
כל אחד ואחד מהם מפני
שהחטיאת אותם ולא נתנה
צניעות בעצמה ונכשלו בה תהא
האשה זהירה להתפלל ערב ובקר

טו ג 15 3 וצהרים

דרשת הנשים

וַעֲהָרִים וּבְסוּף תִּפְלְתֶהּ יְהִי עֵיקֶר
תְּחַנּוּנֶיהָ עַל בְּנֵיהָ וּבְנוֹתֶיהָ שִׁיהִיו
יְדָאֵי שָׁמַיִם וְשִׁיהִיו בְּנֵיהָ מִצְּלִיחִין
בַּתּוֹרָה כִּי עֵיקֶר זְכוּתָהּ שֶׁל אִשָּׁה
לַעֲהָב כְּשֶׁבְנִיהָ עוֹבְדִים אֶת הַשֵּׁם ;
וּכְבֵּר הָאֵלֶּיךָ לָנוּ פָּרַח דְּבָרֵינוּ
בְּמִצּוֹת הַיְדָאָה וְהַעֲבוּדָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר
זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי
אוֹתוֹ בַּחֹרֵב וּגְזַם הָזֶה יִרְנוּ בַּמִּקְרָא
הַזֶּה לְזִכּוֹר דְּבַרֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה
כִּי הַזְכִּירָה מִבִּיאָה לְיַדֵּי עֲשִׂיָּה כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמָר לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם : וּבְגִלְגַּל

הדבר

דרשת הנשים

הַדְּבָר הַזֶּה יִבֵּא אֵלֶיהוּ הַנְּבִיא כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמָר הִנֵּה אֲנֹכִי שׁוֹלַח לְכֶם אֶת
אִיְהוֹ הַנְּבִיא וְגו' עַכּ חַיִּיב עַל יְנוֹ
לְהַזְכִּיר אִישׁ אֶת אֶחָיו וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ
דְּבַרֵי תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ וְכָל יִשְׂרָאֵל
עַרְבֵיךָ זֶה לָזֶה וְנֶאֱמָר אִישׁ

אֶת רֵעֵהוּ יַעֲזֹרֵהוּ

וּלְאָחָיו יֹאמֶר

חֹזֵק :

פרק י" לעולם אמן ואמן חס ושלום תחלה לאל

בורא עולם

הם ונשלם שבח לאל בורא עולם
ביום רביעי יז לחדש שבט שנת
השפז ליצירה:
האל יזכני לעשות ספרים הרבה

